

9/2019
Αύγουστος 2019

**ΟΙ ΙΣΡΑΗΛΙΝΕΣ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΗΣ 17^{ΗΣ}
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2019 ΚΑΙ Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ
ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ**

του Γαβριήλ Χαρίτου

**ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ
ΔΙΕΘΝΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ**

UNIVERSITY *of* NICOSIA

1993-2019 ΕΙΚΟΣΙΕΞΙ ΧΡΟΝΙΑ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

9/2019
Αύγουστος 2019

**ΟΙ ΙΣΡΑΗΛΙΝΕΣ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΗΣ 17^{ΗΣ}
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2019 ΚΑΙ Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ
ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ***

του Γαβριήλ Χαρίτου

---

* Το Κείμενο Πολιτικής συντάχθηκε στις 25.8.2019. Οι διαδικτυακοί σύνδεσμοι προσπελάστηκαν στις 25.8.2019.

ΟΙ ΙΣΡΑΗΛΙΝΕΣ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΗΣ
17^{ΗΣ} ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2019 ΚΑΙ Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ

9/2019

Λευκωσία, Αύγουστος 2019

Copyright © Κυπριακό Κέντρο Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων,
Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Εκδόσεις: Κυπριακό Κέντρο Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων,
Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Γαβριήλ Χαρίτος

Ο Γαβριήλ Χαρίτος είναι διδάκτωρ διεθνών σχέσεων του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Μεταδιδακτορικός Ερευνητής του Ερευνητικού Ινστιτούτου Μπεν-Γκουριόν, του Πανεπιστημίου Μπεν-Γκουριόν στο Ισραήλ και Senior Fellow του Κυπριακού Κέντρου Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων του Πανεπιστημίου Λευκωσίας.

Έχουν δημοσιευθεί οι μονογραφίες του: «Ο Εκδημοκρατισμός των Αραβικών Χωρών ως Προτεραιότητα της Αμερικανικής Εξωτερικής Πολιτικής στη Μέση Ανατολή – Η Περίπτωση της Ιορδανίας και της Τυνησίας» (*Ίδρυμα Διεθνών Νομικών Μελετών καθ. Ηλία Κρίσπη και Δρος Αναστασίας-Σαμαρά-Κρίσπη – Νομικές Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 2008*) και «Κύπρος, το Γειτονικό Νησί – Το Κυπριακό μέσα από τα Κρατικά Αρχεία του Ισραήλ, 1946-1960» (*Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2018*), ως επίσης και άρθρα του σε επιστημονικά περιοδικά με κύριο αντικείμενο τις διεθνείς σχέσεις στην Μέση Ανατολή με έμφαση στην διπλωματική Ιστορία, στην εξωτερική πολιτική και στο πολιτικό σύστημα του Ισραήλ.

Έχει συνεργαστεί με ελληνικές και ισραηλινές δεξαμενές σκέψης και ερευνητικά ιδρύματα, με τακτή παρουσία στα ελληνικά και κυπριακά ΜΜΕ και διδακτική εμπειρία στο Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αιγαίου.

Είναι δικηγόρος Ρόδου, απόφοιτος της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.

**ΟΙ ΙΣΡΑΗΛΙΝΕΣ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΗΣ 17^{ΗΣ}
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2019 ΚΑΙ Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ
ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	6
I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
II. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ ΤΩΝ ΙΣΡΑΗΛΙΝΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ ΤΗΣ 17.9.2019.....	8
III. ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΒΡΑΪΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ	9
Η υπο διερεύνηση ανάμιξη του Βενιαμίν Νετανιάχου σε υποθέσεις διαφθοράς	9
Σχέσεις Θρησκείας-Κράτους στο Ισραηλινό πολιτικό σύστημα.....	11
IV. ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΝΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΒΡΑΪΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ	15
Η Αναδιάρθρωση του κομματικού χάρτη	15
<i>Κεντροαριστερά</i>	15
<i>Εθνοθρησκευτική Δεξιά</i>	21
<i>Κόμματα με αυτόνομη κάθοδο στις εκλογές</i>	23
Παλαιστινιακό ζήτημα	29
Διαχείριση διεθνών σχέσεων.....	31
Το Ισραήλ στην Ανατολική Μεσόγειο	33
Σχέσεις Ισραήλ-Τουρκίας	33
V. ΑΡΑΒΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ	37
VI. Η ΙΣΡΑΗΛΙΝΗ ΚΑΛΠΗ ΤΗΣ 17 ^{ΗΣ} ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2019 ΚΑΙ Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ	42
VII. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ	46

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι ισραηλινές βουλευτικές εκλογές στις 17 Σεπτεμβρίου 2019 καλούνται να οριστικοποιήσουν τον κομματικό χάρτη της χώρας, ο οποίος κατά την άτυπη προεκλογική περίοδο διάρκειας εννέα μηνών γνώρισε αλλεπάλληλες δραστικές μεταβολές. Η παρούσα ανάλυση χαρτογραφεί το υφιστάμενο ισραηλινό πολιτικό σκηνικό, σημαντικά χαρακτηριστικά του οποίου καλείται να αξιοποιήσει ο ελληνικός περιφερειακός παράγοντας, με την ανάδειξη της νέας ισραηλινής κυβέρνησης συνασπισμού.

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο ερώτημα ποιο είναι το πρώτιστο διακύβευμα των προσεχών βουλευτικών εκλογών που θα διεξαχθούν στο Ισραήλ στις 17 Σεπτεμβρίου 2019, η απάντηση είναι εξαιρετικά απλή: Για να λήξει μία περίοδος ακυβερνησίας που διήρκεσε εννέα μήνες, αποτελώντας τη μεγαλύτερη σε διάρκεια άτυπη προεκλογική περίοδο που γνώρισε ποτέ η χώρα. Δεν θα ήταν υπερβολή να υποστηριχθεί ότι το μετεκλογικό αδιέξοδο, που διαμορφώθηκε μετά την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων των προηγούμενων βουλευτικών εκλογών της 9^{ης} Απριλίου 2019, αύξησε τους προβληματισμούς ως προς το εάν τελικά θα πρέπει κάποτε να αλλάξει το πολιτειακό μοντέλο που υιοθετήθηκε από τις πρώτες κοινοβουλευτικές εκλογές της 25^{ης} Ιανουαρίου 1949, και έκτοτε παγιωποιήθηκε η διαδικασία σχηματισμού κυβερνήσεων συνεργασίας, όπως επιτάσσει το σύστημα της απλής αναλογικής. Πλην όμως, φαίνεται ότι ο δημόσιος διάλογος που επικρατεί στο Ισραήλ τους τελευταίους εννέα μήνες, αποφεύγει να θέσει επί τάπητος το βασικό ζήτημα της ανάγκης υιοθέτησης γραπτού Συντάγματος ή της σκοπιμότητας διατήρησης του ισχύοντος -βρετανικής εμπνεύσεως- εθιμικού συνταγματικού πλαισίου, που καθορίζεται από νομοθετήματα ανώτερης τυπικής ισχύος (ή, κατά την ισραηλινή συνταγματική ορολογία, από τους 'Θεμελιώδεις Νόμους του Κράτους').¹

Το Κείμενο Πολιτικής αναλύει τα κύρια και δευτερεύοντα ζητήματα που έχουν τεθεί προς προεκλογική διαβούλευση ενόψει των βουλευτικών εκλογών της 17^{ης} Σεπτεμβρίου 2019 και αποτιμάται ο ισραηλινός κομματικός χάρτης, όπως έχει εσχάτως αναδιαμορφωθεί, επί τω τέλει ανεύρεσης εναλλακτικών διαύλων επικοινωνίας με τον ελληνικό περιφερειακό παράγοντα και ειδικότερα με το πολιτικό σύστημα της Κυπριακής Δημοκρατίας.

---

¹ Κατά την ισραηλινή έννομη τάξη, 'Θεμελιώδεις Νόμοι' νοούνται τα νομοθετήματα που έχουν ψηφισθεί από το κοινοβούλιο (Κνέσσετ) με ειδική προς τούτο προβλεπόμενη διαδικασία. Έχουν ανώτερη τυπική ισχύ καθότι ορίζουν το πλαίσιο της λειτουργίας των πολιτειακών θεσμών και τις προϋποθέσεις ενάσκησης και προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων εντός των ορίων της ισραηλινής επικράτειας. Ακολουθώντας τα βρετανικά συνταγματικά πρότυπα, η ισραηλινή έννομη τάξη δεν έχει θεσπίσει γραπτό Σύνταγμα.

Οι ισραηλινοί Θεμελιώδεις Νόμοι που βρίσκονται σήμερα σε ισχύ είναι οι εξής:

1) Νόμος της Κνέσετ [1958], 2) Νόμος περί Δημοσίων Γαιών [1960], 3) Νόμος περί των Αρμοδιοτήτων του Προέδρου του Κράτους [1964], 4) Νόμος περί των Αρμοδιοτήτων της Κυβέρνησης (1) [1968], 5) Νόμος περί της Λειτουργίας της Αγοράς [1975], 6) Νόμος του Στρατού [1976], 7) Νόμος της Ιερουσαλήμ, πρωτεύουσας του Ισραήλ [1980], 8) Νόμος περί της Ελευθερίας Απασχόλησης [1992], 9) Νόμος περί Ατομικών Ελευθεριών και Σεβασμού της Ανθρώπινης Αξιοπρέπειας [1992], 10) Νόμος περί των Αρμοδιοτήτων της Κυβέρνησης (2) [1992], 11) Νόμος περί της Ελευθερίας Απασχόλησης (2) [1994], 12) Νόμος περί των Αρμοδιοτήτων της Κυβέρνησης (3) [2001], 13) Νόμος περί των Προϋποθέσεων Διενέργειας Δημοψηφίσματος [2014] και 14) Θεμελιώδης Νόμος: «Ισραήλ, Κράτος-Έθνος του Εβραϊκού Λαού», γνωστότερος ως «Νόμος του Έθνους» [2018]

ΙΙ. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ ΤΩΝ ΙΣΡΑΗΛΙΝΩΝ ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ ΤΗΣ 17^{ΗΣ} ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2019

Τα ζητήματα που απασχολούν την τρέχουσα προεκλογική εκστρατεία για τις εκλογές της 17^{ης} Σεπτεμβρίου 2019, είναι κατά βάση ταυτόσημα με εκείνα που είχαν απασχολήσει το ισραηλινό εκλογικό σώμα, ενόψει των πρόσφατων κοινοβουλευτικών εκλογών της 9^{ης} Απριλίου 2019.

Κατά σειρά σπουδαιότητας και με βάση τον δημόσιο πολιτικό λόγο, τα κύρια ζητήματα της παρούσας προεκλογικής εκστρατείας των εβραϊκών πολιτικών κομμάτων του Ισραήλ είναι τα εξής:

- 1) Η ανάμιξη του Βενιαμίν Νετανιάχου σε υποθέσεις διαφθοράς που ήδη ερευνώνται από την δικαιοσύνη και
- 2) Οι σχέσεις Κράτους-Θρησκείας και οι εντάσεις που προκαλούνται στην ισραηλινή-εβραϊκή κοινωνία.

Τα δευτερεύοντα ζητήματα που έθιξε η τρέχουσα προεκλογική αντιπαράθεση σε εβραϊκό πολιτικό επίπεδο, είναι τα ακόλουθα:

- 1) Η αναδιάρθρωση του κομματικού χάρτη.
- 2) Η πρόοδος της ειρηνευτικής διαδικασίας μεταξύ Ισραήλ και Παλαιστινίων, εν αναμονή της ανακοίνωσης του ολοκληρωμένου Σχεδίου Τραμπ.
- 3) Η αντιμετώπιση της εύθραυστης κατάστασης στην μεθόριο Ισραήλ-Γάζας.
- 4) Ο περιφερειακός ρόλος του Ισραήλ σε σχέση με τα υπάρχοντα σημεία έντασης (Συρία, Νότιος Λίβανος, έλεγχος του πυρηνικού προγράμματος του Ιράν και ο εν γένει περιφερειακός του ρόλος).
- 5) Οι σχέσεις Ισραήλ-ΗΠΑ και Ισραήλ-Ρωσίας.
- 6) Οι δυνατότητες διπλωματικής αναβάθμισης του Ισραήλ σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο, με αιχμή του δόρατος το πολιτειακό status της Ιερουσαλήμ και τις ημιεπίσημες επαφές ανάμεσα στο Ισραήλ και τις μετριοπαθείς σουνιτικές αραβικές χώρες.
- 7) Η θέση του Ισραήλ στον ενεργειακό χάρτη της Ανατολικής Μεσογείου.
- 8) Οι παραγμένες σχέσεις Ισραήλ-Τουρκίας.

ΙΙΙ. ΠΡΩΤΕΥΟΝΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΒΡΑΪΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

Η υπό διερεύνηση ανάμιξη του Βενιαμίν Νετανιάχου σε υποθέσεις διαφθοράς

Τόσο κατά την προεκλογική περίοδο των εκλογών της 9^{ης} Απριλίου 2019, όσο και κατά την τρέχουσα προεκλογική περίοδο, κυρίαρχη θέση καταλαμβάνει το ζήτημα κατά πόσον ο πρωθυπουργός Βενιαμίν Νετανιάχου πράγματι είχε ενεργό ανάμιξη σε οικονομικά και επιχειρηματικά σκάνδαλα που απασχολούν την τελευταία πενταετία την ισραηλινή κοινή γνώμη. Λίγες ημέρες πριν την προσφυγή στις κάλπες της 9^{ης} Απριλίου, ο Νομικός Επίτροπος, αρμόδιος να αποφανθεί εάν θα ασκηθεί ποινική δίωξη σε κυβερνητικό στέλεχος, πρόβη στην ανακοίνωση του πορίσματός του, δια του οποίου δεν θέτει τις υπό διερεύνηση υποθέσεις στο αρχείο, παραπέμπει στη δικαιοσύνη τον ισραηλινό πρωθυπουργό – υπό τον όρο παροχής εκ μέρους του εγγράφων εξηγήσεων επί των διαλαμβανομένων στο πόρισμα. Εφόσον οι εξηγήσεις κριθούν ανεπαρκείς, ο Νετανιάχου θα παραπεμφθεί σε δίκη.²

Κατά την προηγούμενη προεκλογική περίοδο (*Δεκέμβριος 2018-Απρίλιος 2019*), το κύριο σημείο πολιτικής αντιπαράθεσης επικεντρώθηκε αφ' ενός ποιο θα ήταν το καθαυτό περιεχόμενο του πορίσματος του Νομικού Επιτρόπου, αφ' ετέρου (εάν το πόρισμα θα επιβεβαίωνε την ύπαρξη αποχρωσών ενδείξεων κατά του προσώπου του Πρωθυπουργού Νετανιάχου) εάν τελικά εκείνος θα ήταν σε θέση να διατηρήσει το 'ηθικό πλεονέκτημα' να συνεχίσει να ηγείται του κόμματός του και συνεπώς εάν θα ήταν ηθικό να διεκδικεί εκ νέου την πρωθυπουργία. Εν τέλει, ο Νομικός Επίτροπος, μη θέλοντας να θεωρηθεί ότι κωλυσιεργεί σκοπίμως για να μην πλήξει τον προεκλογικό αγώνα του Νετανιάχου και του κεντροδεξιού κόμματός του Λικούντ, πρόβη στην ανακοίνωση του πορίσματός του στις 28.2.2019, λίγα εικοσιτετράωρα πριν την έναρξη της επίσημης προεκλογικής περιόδου. Το γεγονός ότι όριζε διαδικασία 'παροχής εξηγήσεων' εκ μέρους του Νετανιάχου, ουσιαστικά μετέθεσε την επί της ουσίας εξέταση των υπό διερεύνηση υποθέσεων σε χρονικό σημείο απώτερο των εκλογών του Απριλίου 2019. Σύμφωνα με όσα ορίζει η ισραηλινή ποινική δικονομία, η διαδικασία 'κατάθεσης εγγράφων εξηγήσεων', τοποθετείται χρονικά τον μήνα Οκτώβριο 2019 και σε περίπτωση κατά την οποία ο Νετανιάχου παραπεμφθεί σε δίκη, τότε η δικαστική απόφαση που θα αποφαινεται αμετάκλητα περί της ενοχής ή αθωότητάς του, υπολογίζεται ότι θα εκδοθεί τουλάχιστον εντός της επόμενης τριετίας.

---

² Το πλήρες κείμενο της από 28.2.2019 και υπ'αρ. πρωτ. 004-99-2019-003879 έκθεσης του ισραηλινού Νομικού Επιτρόπου, δρος Αβιχάι Μάντελμπλιτ, υπό τον τίτλο «*Απόφαση του Νομικού Επιτρόπου παρά τη ισραηλινή Κυβέρνηση επί των φακέλων των υπό διερεύνηση υποθέσεων, στις οποίες εξετάσθηκε ο Πρωθυπουργός υπό την ιδιότητα του υπόπτου*» (στα εβραϊκά) : <https://docdro.id/n2EAo0H>

Όπως εκ των υστέρων αποδείχθη, η ανακοίνωση του πορίσματος του Νομικού Επιτρόπου αποτέλεσε πύρρειο νίκη για τους πολιτικούς αντιπάλους του Νετανιάχου. Ο αντιπολιτευτικός λόγος που είχε έως τότε αναπτυχθεί ενόψει των εκλογών του Απριλίου 2019 είχε επικεντρωθεί σε μύδρους κατά καθαυτής της προσωπικότητας του Νετανιάχου και του οικογενειακού του περιβάλλοντος. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, οι δυνάμεις της αντιπολίτευσης να μην προβάλουν επαρκώς το πολιτικό πρόγραμμα που θα εφαρμόζαν σε περίπτωση που θα αναλάμβαναν την εξουσία. Από την άλλη, το περιεχόμενο του πορίσματος του Νομικού Επιτρόπου και η πίστωση χρόνου που έδινε στον (μη υπόδικο εισέτι) Πρωθυπουργό, ουσιαστικά αποδυνάμωνε επικοινωνιακά τον προσωποπαγή αντιπολιτευτικό προεκλογικό λόγο, μειώνοντας με αυτόν τον τρόπο την αποτελεσματικότητα της προεκλογικής εκστρατείας της αντιπολίτευσης. Αυτό φάνηκε άλλωστε από τα εκλογικά αποτελέσματα, και κυρίως από την μεγάλη συσπείρωση των ψήφων του Λικούντ,³ φέρνοντας τον Νετανιάχου και τα άλλα μικρότερα κόμματα της Δεξιάς που τον υποστήριξαν, να προηγούνται στα εκλογικά ποσοστά. Παράλληλα, τα κομματικά στελέχη του Λικούντ και οι τοπικοί κομματικοί μηχανισμοί στήριξαν τον Νετανιάχου και το περιβάλλον του, προβάλλοντας το βασικό επιχείρημα ότι *τίποτα δεν αποδείχθηκε ακόμη στις δικαστικές αίθουσες*, υποστηρίζοντας ότι επρόκειτο περί μίας εννοχρηστωμένης επίθεσης σπίλωσης.

Το πολωτικό κλίμα που επικράτησε γύρω από το ερώτημα 'εάν ο Νετανιάχου είναι διεφθαρμένος ή όχι', αποτέλεσε φαινόμενο μοναδικό στην πολιτική Ιστορία της χώρας, και δικαίως ο Βενιαμίν Νετανιάχου, αμέσως μετά την ανακοίνωση των εκλογικών αποτελεσμάτων, δήλωνε θριαμβευτικά ότι προσωπικά ο ίδιος και η παράταξή του βιώνουν 'μία τεράστια νίκη'. Παρ' όλα αυτά, οι εβδομάδες που ακολούθησαν απέδειξαν ότι και η δική του 'τεράστια' νίκη ήταν εξίσου πύρρειος, μιας και οι αντιπαραθέσεις που αναπτύχθηκαν μεταξύ του ιδίου και του άλλοτε πιστού πολιτικού του εταίρου, Αβιγκντόρ Λίμπερμαν - αρχηγού του δεξιού κόμματος «Ισραήλ, το Σπίτι μας» («*Israel Beitenu*») - αποδείχθηκαν ανυπέρβλητες.⁴

Η αλήθεια είναι, ότι κατά την τρέχουσα προεκλογική περίοδο, ο θόρυβος σχετικά με την τιμιότητα ή μη του Νετανιάχου, έχει μειωθεί σημαντικά. Ενώ η δικαστική διερεύνηση των υποθέσεων που τον βαραίνουν παίρνει τον δρόμο της, οι συνήγοροι του Βενιαμίν Νετανιάχου δείχνουν να αξιοποιούν κάθε δικαίωμα που τους δίνουν οι κείμενες δικονομικές διατάξεις, δίνοντας την εντύπωση ότι πρόθεσή τους είναι να παρελκύσουν την πρόοδο της διαδικασίας. Είναι κοινό μυστικό ότι ο Νετανιάχου θα προτιμούσε η παροχή

---

³ Στις βουλευτικές εκλογές της 17^{ης} Μαρτίου 2015, το Λικούντ συγκέντρωσε 985.408 ψήφους (23,4%, 30 έδρες). Στις βουλευτικές εκλογές της 9^{ης} Απριλίου 2019, το Λικούντ συγκέντρωσε 1.140.370 ψήφους (26,5%, 35 έδρες), λαμβάνοντας 154.962 περισσότερες ψήφους. Πηγή: Ισραηλινό Ινστιτούτο Δημοκρατίας (*IDI, Israel Democracy Institute - Ha'Makhon ha'Israeli le-Demokratia*). [Αποτελέσματα εκλογών 17.3.2015: <https://bit.ly/2Z64psP> / Αποτελέσματα εκλογών 9.4.2019: <https://bit.ly/2VmZukx>]

⁴ Βλ. κατωτ. 4.1.3. (3)

εξηγήσεων να πραγματοποιηθεί μετά τον σχηματισμό της νέας κυβέρνησης – και επομένως, όχι τον ερχόμενο Οκτώβριο αλλά όσο το δυνατόν αργότερα. Η συστηματική, όμως, προσπάθεια των νομικών του παραστατών να προβάλουν κάθε είδους προσχήματα, φτάνοντας στο σημείο να καθυστερούν να μεταβούν στα γραφεία του Νομικού Επιτρόπου για να παραλάβουν τους φακέλους που περιέχουν το προανακριτικό υλικό, ουσιαστικά βάλλουν την καθαυτή αξιοπιστία του ιδίου του Νετανιάχου στα μάτια των ψηφοφόρων του. Από την άλλη, λαμβάνοντας υπόψιν τις τρέχουσες δημοσκοπήσεις, η δημοτικότητά του δεν έχει πληγεί.

Σχέσεις Θρησκείας – Κράτους στο ισραηλινό πολιτικό σύστημα

Εξετάζοντας το ισραηλινό πολιτικό σύστημα και τις κατά καιρούς ιδεολογικές τάσεις που επικρατούν, εύκολα συμπεραίνεται ότι οποτεδήποτε η ένταση μεταξύ Ισραήλ-Παλαιστινίων γνωρίζει σχετική ύφεση, αυξάνεται η ένταση σε ενδο-εβραϊκό επίπεδο γύρω από τις σχέσεις αλληλεπίδρασης μεταξύ του κρατικού μηχανισμού και του εβραϊκού θρησκευτικού θεσμικού κατεστημένου. Ο κανόνας αυτός επιβεβαιώνεται ακόμα μία φορά κατά την τρέχουσα προεκλογική περίοδο, κατά τη διάρκεια της οποίας παρατηρείται μείωση της έντασης στην Δυτική Όχθη και, έως κάποιου βαθμού, και στην μεθόριο της Γάζας. Ωστόσο, η αύξηση της πολιτικής αντιπαράθεσης γύρω από τον σεβασμό της θρησκευτικής αργίας του Σαββάτου εκ μέρους του Κράτους, οφείλεται και στην ανακατάταξη του κομματικού χάρτη, κυρίως στον χώρο της εθνοθρησκευτικής Δεξιάς.

Είναι γεγονός ότι την τελευταία δεκαετία, το κεντροδεξιό Λικούντ έχει συμπεριλάβει στις δομές του πολιτικές προσωπικότητες που διαπνέονται από ισχυρά εθνοθρησκευτικά συναισθήματα και απόψεις. Τα τελευταία χρόνια γίνεται ολοένα και περισσότερο λόγος περί της μετακίνησης του Λικούντ από το κέντρο προς τα δεξιότερα. Την ίδια στιγμή, τα υπόλοιπα 'καθαρά δεξιά' κόμματα που στηρίζουν την επιρροή τους κατά κύριο λόγο στις ψήφους των εβραίων εποίκων, επιθυμούν να διατηρήσουν τους ψηφοφόρους τους, που διαπνέονται από εντονότερα θρησκευτικά αισθήματα. Ανησυχώντας λόγω της δεξιόστροφης τάσης του άλλοτε κεντρώου Λικούντ, ανοίγουν νέες αντιπαραθέσεις στον πολυετή αγώνα διατήρησης του θρησκευτικού χαρακτήρα του κρατικού μηχανισμού και του δημοσίου βίου, προκειμένου να διατηρήσουν τη δύναμή τους μέσα σε ένα εκλογικό σύστημα που διαμορφώνεται με κανόνες απλής αναλογικής, όπου κάθε ψήφος είναι ικανή να επηρεάσει σημαντικά τις λεπτές κοινοβουλευτικές ισορροπίες.

Συγκεκριμένα, στις εκλογές της 9^{ης} Απριλίου 2019, παρατηρήθηκε η εξής σημαντικής ανατροπή στις ψήφους που παραδοσιακά ανήκουν στην εθνοθρησκευτική Δεξιά: Το κόμμα «Νέα Δεξιά» με επικεφαλής τον πρώην Υπουργό Παιδείας, Ναφτάλι Μπένετ, και την πρώην Υπουργό Δικαιοσύνης, Αγιέλετ Σακέντ, δεν κατάφερε να συγκεντρώσει το εκλογικό μέτρο εισόδου στο κοινοβούλιο. Σύμφωνα με βάσιμες εκτιμήσεις, η εκλογική αυτή

αποτυχία οφείλεται στην απόφαση των Μπένετ και Σακέντ να απομακρυνθούν από τον χώρο της εθνοθρησκευτικής Δεξιάς και να προσελκύσουν δεξιούς ψηφοφόρους που δεν είναι απαραίτητα θρησκευόμενοι. Η απόφασή τους αυτή αποδείχθηκε λανθασμένη και οι άλλοτε υποστηρικτές τους και ψηφοφόροι της εθνοθρησκευτικής Δεξιάς, προτίμησαν τον παραδοσιακό συντηρητικό-θρησκευτικό λόγο του ραβίνου Ράφι Πέρετς και του Μπετσαλέλ Σμότρις (αμφότεροι πρώην στενοί συνεργάτες του δίδυμου Μπένετ-Σακέντ), που είχαν εν τω μεταξύ ιδρύσει την «Ένωση των Κομμάτων της Δεξιάς». Κατά τις εκλογές της 9^{ης} Απριλίου 2019, η «Νέα Δεξιά» των Μπένετ και Σακέντ δεν κατόρθωσε να εισέλθει στο κοινοβούλιο, ενώ η «Ένωση των Κομμάτων της Δεξιάς» εξασφάλισε 5 έδρες. Κατά την τρέχουσα προεκλογική περίοδο, η «Ένωση των Κομμάτων της Δεξιάς» επιδιώκει να διατηρήσει την παρουσία της στην νέα Κνέσετ, θέλοντας να καταστήσει σαφές στους ψηφοφόρους της ότι είναι ικανή να διαφυλάξει τον θρησκευτικό χαρακτήρα του δημοσίου βίου – και όχι το αντίπαλο δίδυμο Μπένετ-Σακέντ.⁵

Παράλληλα όμως, κατά την παρούσα προεκλογική περίοδο, ένας πρόσθετος σημαντικός παράγοντας έθεσε στο επίκεντρο την διατήρηση ή μη της κοσμικότητας του δημοσίου βίου: Η βασική αιτία της αποτυχίας των μετεκλογικών διεργασιών για τον σχηματισμό κυβέρνησης ήταν το χάσμα που διαπιστώθηκε μεταξύ των Νετανιάχου και Λίμπερμαν.⁶

Αντιστοίχως, οι αριστερές πολιτικές δυνάμεις αντιμάχονται τις επιδιώξεις της εθνοθρησκευτικής Δεξιάς. Έτσι, αφ' ενός όταν σημειώνεται ένταση στο μέτωπο Ισραηλινών-Παλαιστινίων η Αριστερά εκφέρει δημόσια συμβιβαστικές θέσεις για την εξεύρεση πεδίου συνεννόησης με την παλαιστινιακή πλευρά ή/και με την αραβική μειονότητα που διαβιοί εντός του Ισραήλ – αφ' ετέρου, όταν η πολιτική αντιπαράθεση επικεντρώνεται στις σχέσεις Κράτους-Θρησκείας, η Αριστερά στρέφεται κατά της θρησκευτικής επιβολής στην φυσιογνωμία του δημοσίου βίου και του κρατικού μηχανισμού σε όλες τις εκφάνσεις του. Σε αυτήν την κατηγορία πρωτοστατεί το κόμμα «Υπάρχει Μέλλον» («Yesh Atid») υπό τον Γιαΐρ Λαπίντ- ένα κόμμα που συμμετέχει στον κεντροαριστερό κομματικό σχηματισμό «Γαλανόλευκο» («Kachol-Lavan»), που αναδείχθηκε δεύτερη σε κοινοβουλευτική δύναμη πολιτική παράταξη στις εκλογές της 9^{ης} Απριλίου 2019.⁷

---

⁵ Βλ. κατωτ. 4.1.2. (1) *Περί των αποκλίσεων μεταξύ του νεοσύστατου κόμματος «Γιεμίνα» υπό τους Ναφτάλι Μπένετ και Αγιέλετ Σακέντ και της «Ένωσης των Κομμάτων της Δεξιάς» υπό τους Μπετσαλέλ Σμότρις και ρ. Ράφι Πέρετς*

⁶ Βλ. κατωτ. 4.1.3. (3) *Περί των μετεκλογικών διεργασιών μεταξύ Λικούντ και «Ισραήλ, Το Σπίτι Μας»*

⁷ Στις εκλογές της 9.4.2019, ο πολιτικός σχηματισμός «Γαλανόλευκο» έλαβε 1.125.881 ψήφους (26,1%, 35 έδρες) Πηγή: Ισραηλινό Ινστιτούτο Δημοκρατίας (IDI, Israel Democracy Institute – Ha'Makhon ha'Israeli le-Demokratia). [Αποτελέσματα εκλογών 9.4.2019: <https://bit.ly/2VmZukx>]

Με βάση τα ανωτέρω, η ιδιαίτερη ένταση που παρατηρείται προεκλογικά περί της κοσμικότητας ή μη του ισραηλινού κράτους συνδέεται με το χάσμα που είχε διαπιστωθεί κατά τις διερευνητικές επαφές μετά τις εκλογές του περασμένου Απριλίου μεταξύ αφ' ενός του αρχηγού του δεξιού κόμματος «Ισραήλ, το Σπίτι Μας», Αβιγκντόρ Λίμπερμαν, και αφ' ετέρου του Βενιαμίν Νετανιάχου και των υπερορθόδοξων θρησκευτικών κομμάτων «Shas» και «Εβραϊσμού της Βίβλου». Ο Λίμπερμαν, ρωσοεβραϊκής καταγωγής και παραδοσιακά υπέρμαχος του διαχωρισμού Θρησκείας -Κράτους, δεν επέδειξε συμβιβαστική διάθεση κατά τις επαφές του με τον Νετανιάχου και τα υπερορθόδοξα κόμματα, τη στιγμή μάλιστα που την τελευταία πενταετία έχουν πληθύνει τα μέτωπα πολιτικής αντιπαράθεσης όσον αφορά τον βαθμό κοσμικότητας που έχει – ή που θα έπρεπε να έχει – η δημόσια ζωή και η κρατική μηχανή. Ενδεικτικά, τα σημεία τριβής μεταξύ θρησκευομένων εβραίων και μη είναι τα εξής: Λειτουργία καταστημάτων με είδη πρώτης ανάγκης και συνέχιση δημοσίων έργων κατά τη διάρκεια του Σαββάτου και των υπόλοιπων θρησκευτικών αργιών, επιβολή στράτευσης για τους μαθητές εβραϊκών ραβινικών σχολών, διευκόλυνση αναγνώρισης της εβραϊκής καταγωγής των ρωσοεβραίων ισραηλινών πολιτών εκ μέρους κρατικών θρησκευτικών φορέων, θέσπιση εναλλακτικών φορέων θρησκευτικού ελέγχου των εδώδιμων προϊόντων που διατίθενται στην αγορά και κατάργηση της αποκλειστικής προς τούτο αρμοδιότητας εκ μέρους συγκεκριμένων θρησκευτικών φορέων κ.λ.π. Εξ αιτίας των διαφωνιών σε σχεδόν όλα τα παραπάνω ζητήματα, δεν κατέστη δυνατόν να σχηματισθεί κυβέρνηση συνασπισμού και η χώρα οδηγήθηκε εκ νέου στις προσεχείς εκλογές του Σεπτεμβρίου.

Παρ' όλα αυτά, όσο και αν φαίνονται ανυπέρβλητες οι διαφωνίες σχετικά με το δίπολο Θρησκείας-Κράτους, η ισραηλινή πολιτική σκηνή έχει μάθει να τις διαχειρίζεται. Τόσο η Κεντροδεξιά όσο και η Κεντροαριστερά, έχουν μάθει να συμβιβάζονται με το υπερορθόδοξο στοιχείο και αντίστροφα. Το σύστημα της απλής αναλογικής και η πολιτειακή πρακτική που επιβάλλει κυβερνήσεις συνεργασίας, μοιραία οδηγεί σε αμοιβαίους συμβιβασμούς. Ως εκ τούτου, ποικίλες εμπρηστικές δηλώσεις που ακούγονται κατά καιρούς, σκοπό έχουν να συσπειρώσουν ψήφους και όχι να καταστήσουν το Ισραήλ ένα κράτος απόλυτα θεοκρατικό ή απόλυτα κοσμικό. Όσο καμία πολιτική δύναμη δεν αποφασίζει να προβεί στην υιοθέτηση ενός ενιαίου συνταγματικού κειμένου, που θα καθορίζει με σαφήνεια τον βαθμό κοσμικότητας του Κράτους αφ' ενός, και αφ' ετέρου όσο καμία πολιτική δύναμη δεν τολμά να θέσει ζήτημα επιβολής ενιαίου εκπαιδευτικού συστήματος για όλους τους πολίτες της χώρας, ανεξαρτήτως θρησκείας, ιδεολογίας και εθνοτικής καταγωγής – το ζήτημα του καθορισμού των ισορροπιών μεταξύ θρησκευτικής και πολιτικής/κοσμικής εξουσίας θα παραμένει ανοικτό. Ως εκ τούτου, έως ότου συμβούν τα ως άνω – κάτι το οποίο δεν διαφαίνεται να συμβεί ούτε στο απώτερο μέλλον – οι εντάσεις περί των σχέσεων Κράτους-Θρησκείας θα αυξομειώνονται στις τάξεις της εβραϊκής κοινωνίας, και εν τέλει, θα καταλαγιάζουν είτε υπό την δημοφιλή στο Ισραήλ ρήση «Όλοι Εβραίοι είμαστε», είτε με αφορμή των πολλών κατά καιρούς εντάσεων της δυσεπίλυτης αραβοϊσραηλινής διένεξης σε κάθε

της έκφραση, ενισχύοντας το αίσθημα εθνικής αλληλεγγύης ανεξαρτήτως θρησκευτικών ρευμάτων και τάσεων.

IV. ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΝΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΒΡΑΪΚΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

Η αναδιάταξη του κομματικού χάρτη

Τόσο κατά την προεκλογική εκστρατεία των εκλογών του περασμένου Απριλίου, όσο και κατά την τρέχουσα ενόψει των εκλογών της 17^{ης} Σεπτεμβρίου 2019, θα δοκιμασθεί η αντοχή και ο λόγος ύπαρξης νέων κομμάτων και πολιτικών συνεργασιών. Καταλύτης για την 'κινούμενη πολιτική άμμο' ήταν η αίσθηση ότι η εποχή Νετανιάχου πλησιάζει αργά αλλά σταθερά στο τέλος της εξ αιτίας των διαφαινόμενων δικαστικών του περιπετειών. Παράλληλα όμως, ιδιαίτερα στον χώρο της κεντροαριστεράς, είναι πλέον αισθητή η ανάγκη να βρεθεί μία αξιόλογη εναλλακτική πολιτική προσωπικότητα και κομματική ηγεσία, που θα είναι σε θέση να διαδεχθεί τον Νετανιάχου, όταν και όποτε έρθει η κατάλληλη στιγμή. Έτσι, από τα τέλη Δεκεμβρίου 2018 ο κομματικός χάρτης στο Ισραήλ έχει μεταβληθεί ποικιλοτρόπως και με ρυθμούς ιλιγγιώδεις για τα τοπικά δεδομένα.

Κεντροαριστερά

Ο κομματικός χάρτης της Κεντροαριστεράς τους τελευταίους μήνες έχει μεταβληθεί ριζικά. Συγκεκριμένα:

1. **«Γαλανόλευκο»:** Ο πολιτικός σχηματισμός «Γαλανόλευκο» («*Kachol-Lavan*») σχηματίστηκε στις αρχές του 2019, με την ελπίδα να διαδεχθεί την πολυετή δεξιά διακυβέρνηση υπό τον Βενιαμίν Νετανιάχου. Στο σχηματισμό αυτόν μετέχουν τρία κόμματα, δύο εκ των οποίων εμφανίσθηκαν για πρώτη φορά :

Α) Το κόμμα «Υπάρχει Μέλλον» («*Yesh Atid*») υπό τον Γιαΐρ Λαπίντ, με σαφή 'κοσμικό – αντιθρησκευτικό' χαρακτήρα που υποστηρίζει τον πλήρη διαχωρισμό Θρησκείας-Κράτους και επικεντρώνεται σε ζητήματα κοινωνικού ενδιαφέροντος. Η κυριότερη εκλογική του δύναμη πηγάζει από την μεσαία και ανώτερη εισοδηματικά αστική τάξη της ευρύτερης περιοχής του Τελ Αβίβ,⁸ με αποτέλεσμα η πολιτική του ατζέντα να μην αγγίζει (όσο ίσως θα έπρεπε) ζητήματα όπως την επίλυση της αραβοϊσραηλινής διένεξης ή τις διεθνείς σχέσεις της χώρας. Οι επικριτές του κατηγορούν το συγκεκριμένο κόμμα, αλλά και τον ηγέτη του, για τάση ελιτισμού και συνειδητής

---

⁸ Στις εκλογές της 17.3.2015 το κόμμα «Υπάρχει Μέλλον» («*Yesh Atid*») υπό τον Γιαΐρ Λαπίντ, στον Δήμο Τελ Αβίβ-Γιάφο έλαβε ποσοστό 11,6% έναντι 8,8% σε όλη την ισραηλινή επικράτεια. Κέντρο Οικονομικών και Κοινωνικών Ερευνών Δήμου Τελ Αβίβ - Γιάφο, «*Εκλογική Συμπεριφορά των Κατοίκων Τελ Αβίβ-Γιάφο στις Εκλογές για την Ανάδειξη της 20^{ης} Κνέσετ (17.3.2015)*», Δήμος Τελ Αβίβ-Γιάφο, Ιούλιος 2015. [*Ha' Merkaz le-Makhar Kalkali ve-Khevrati "Dfusey Ha'Hatzba'a shel Toshvey Tel Aviv-Yafo ba-Bkhirot la-Kneset ha-20 (17.3.2015), Iriat Tel Aviv-Yafo, Yuli 2015*] Βλ. σχετικό διάγραμμα σελ. 4 (στα εβραϊκά) <https://bit.ly/2xhPjPZ>

αποκοπής από την ισραηλινή πραγματικότητα, περιορίζοντας σκόπιμα τον εαυτό του και τα ζητήματα που προβάλλει το κόμμα του εντός των 'ασφαλών ορίων' του κοσμοπολιτικού, εύπορου Τελ Αβίβ. Ωστόσο, ο δεικτικός δημόσιος λόγος του Γιαΐρ Λαπίντ κατά της διακυβέρνησης Νετανιάχου και η απαίτηση για πάταξη της διαφθοράς, κατάφερε να καλύψει όσα κενά υπάρχουν στην ιδεολογική του ατζέντα σχετικά με το πώς προτίθεται να διαχειριστεί τα ποικίλα προβλήματα ασφάλειας και περιφερειακής πολιτικής που αντιμετωπίζει η χώρα.

Β) Το κόμμα «Ανθεκτικό Ισραήλ» («*Khosen li-Israel*») συστάθηκε από τον τέως Αρχηγό του στρατού, στρατηγό ε.α. Μπένι Γκαντς. Ο Γκαντς θεωρείται ο εμπνευστής της καθόδου στις προηγούμενες εκλογές του κοινού πολιτικού σχηματισμού «Γαλανόλευκο» και όπως έδειξαν τα αποτελέσματα των εκλογών του περασμένου Απριλίου, αλλά και οι τωρινές δημοσκοπήσεις, θεωρείται ως ο κύριος ανθυποψήφιος να διαδεχθεί το πρωθυπουργικό αξίωμα.⁹ Αν και λιγομίλητος και λιγότερο μαχητικός απ' όσο αναμενόταν, ο Γκαντς και το «Γαλανόλευκο» κατάφεραν να συσπειρώσουν τις ψήφους διαμαρτυρίας κατά του Νετανιάχου και των ενδείξεων νεποτισμού του πολιτικού, φιλικού και επιχειρηματικού του περιβάλλοντος. Η αντιπολιτευτική ρητορική του «Γαλανόλευκου» και του ιδίου προσωπικά περιστράφηκε περισσότερο σε προσωπικές βολές κατά του Νετανιάχου, χωρίς όμως να καταφέρνει να επικοινωνήσει με σαφήνεια σε τι θα διαφέρει η εκ μέρους του διαχείριση των πολιτικών προβλημάτων. Άλλωστε, ενόσω κατείχε τη θέση του Αρχηγού του στρατού, υπήρχε πλήρης σύμπνοια με τον τωρινό του πολιτικό αντίπαλο ως προς την αντιμετώπιση της κατάστασης στη Γάζα, και στον Νότιο Λίβανο, ως επίσης και στον τρόπο διαχείρισης των σχέσεων με την Παλαιστινιακή Αρχή. Παρότι είναι γνωστό ότι οι ιδεολογικές του καταβολές δεν προέρχονται από την Αριστερά, ο Γκαντς αφήνει να εννοηθεί ότι ο πολιτικός σχηματισμός του οποίου ηγείται εκφράζει τον κεντροαριστερό χώρο. Τα αποτελέσματα των εκλογών του Απριλίου, όπως και οι τρέχουσες δημοσκοπήσεις καταδεικνύουν ότι οι ψηφοφόροι του «Γαλανόλευκου» δεν προβληματίζονται ιδιαίτερα για τις ιδεολογικές απόψεις του ιδίου του Μπένι Γκαντς. Για τους πολίτες που ψήφισαν το «Γαλανόλευκο» στις εκλογές της 9^{ης} Απριλίου 2019 εκείνο που προείχε ήταν η αποκατάσταση της τιμιότητας στην πολιτική, η πάταξη της διαφθοράς και η άμεση λήξη της μακράς περιόδου διακυβέρνησης της χώρας υπό τον Νετανιάχου.

---

⁹ Στις εκλογές της 9.4.2019, το «Γαλανόλευκο» υπό τον Μπένι Γκαντς, έλαβε μόλις 14.489 ψήφους λιγότερες από το κόμμα Λικούντ του Βενιαμίν Νετανιάχου. Πηγή: Ισραηλινό Ινστιτούτο Δημοκρατίας (*IDI, Israel Democracy Institute – Ha'Makhon ha'Israeli le-Demokratia*). [Αποτελέσματα εκλογών 9.4.2019: <https://bit.ly/2VmZukx>]

Γ) Το κόμμα «Τέλεμ» («*Telem*») συστάθηκε και εκείνο ενόψει των προηγούμενων εκλογών του Απριλίου 2019 υπό τον Μοσέ Γιααλόν, ο οποίος είχε κατά παρελθόν διατελέσει Υπουργός Άμυνας έως το 2016 επί κυβέρνησης Νετανιάχου και πρόκειται για τον τρίτο τη τάξει κομματικό εταίρο του «Γαλανόλευκου». Είναι σαφώς περισσότερο απαισιόδοξος ως προς την επίλυση του Παλαιστινιακού υπό τις παρούσες συγκυρίες, είχε εκφρασθεί κατά το παρελθόν κατά των Συμφωνιών του Όσλο. Ωστόσο, την απόφασή του να αποχωρήσει από τη θέση του Υπουργού Αμύνης το 2016 την αιτιολόγησε αναφέροντας ότι εντός της κυβέρνησης επικρατούσαν τάσεις που προωθούσαν την προσάρτηση της Δυτικής Όχθης και την αφαίρεση σημαντικών δικαιοδοσιών από το Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο με σκοπό την βαθμιαία μείωση του κοσμικού χαρακτήρα του κράτους και του δημόσιου βίου της χώρας.¹⁰ Έτσι, ο Γιααλόν εμφανίζεται ως 'δεξιότερος' ως προς την επίλυση του Παλαιστινιακού, τις Συμφωνίες του Όσλο και την αρχή 'δύο έθνη-δύο κράτη', αλλά συγχρόνως εκφράζει 'αριστερότερες' απόψεις σε σχέση με τα ανοιχτά ζητήματα της διασύνδεσης Θρησκείας-Κράτους. Δεν είναι τυχαίο ότι τόσο κατά την προηγούμενη προεκλογική εκστρατεία, όσο και κατά την τρέχουσα, ο Γιααλόν αποφεύγει τις δημόσιες τοποθετήσεις – προφανώς κατόπιν υποδείξεων του κομματικού επιτελείου του «Γαλανόλευκου», προκειμένου να μην απομακρυνθούν κεντροαριστερές ψήφοι.

Σε κάθε περίπτωση, οι οiwονοί είναι θετικοί για την προσεχή εκλογική αναμέτρηση, εμφανίζοντας το «Γαλανόλευκο» ως την μόνη εναλλακτική να καταφέρει να συσπειρώσει γύρω του αριστερές και κεντρικές πολιτικές δυνάμεις στην επόμενη κυβέρνηση συνασπισμού. Ωστόσο, απαραίτητη προϋπόθεση για κάτι τέτοιο θα είναι η εσωτερική συνοχή του συγκεκριμένου πολιτικού σχηματισμού και ποια από τις τρεις τάσεις θα κυριαρχήσει: Μήπως η αντιθρησκευτική, οργισμένη φωνή του Γιαϊρ Λαπίντ, οι συντηρητικές απόψεις του Γιααλόν για το Παλαιστινιακό ή η ήπια διαλλακτική στάση που διατηρεί ο Γκαντς στις δημόσιες εμφανίσεις του;

Πέραν αυτών όμως, και ενόσω γράφονται αυτές οι γραμμές (σ.σ. έναν μήνα πριν την διενέργεια των εκλογών της 17^{ης} Σεπτεμβρίου 2019) αίσθηση προκαλεί η αποκάλυψη της είδησης ότι ο Μπένι Γκαντς, προκειμένου να διαλευκάνει το φαινόμενο των διαρροών πληροφοριών από στενούς κύκλους του «Γαλανόλευκου», ανέθεσε σε γραφείο ιδιωτικών ερευνών να ανεύρει τους υπευθύνους. Αυτό το γεγονός, σε συνάρτηση με την έλλειψη κοινής ιδεολογικής γραμμής

---

¹⁰ Moshe Yaalon, "How to build Middle East Peace ; Why Bottom-Up is Better than Top-Down", Foreign Affairs Magazine, January/February 2017. Ο Μοσέ Γιααλόν, σε άρθρο του που δημοσιεύθηκε στο τεύχος Ιανουαρίου/Φεβρουαρίου 2017 της αμερικανικής επιθεώρησης Foreign Affairs, εξηγεί τους λόγους που τον ώθησαν να παραιτηθεί από τα καθήκοντα του Υπουργού Αμύνης στην κυβέρνηση Νετανιάχου τον Μάιο του 2016. <https://fam.ag/2iYRgIf>

και εμπειρίας συνεργασίας – και κυρίως προσωπικής εμπιστοσύνης μεταξύ των ατόμων που θα κληθούν να συνδιαχειριστούν τον εν λόγω πολιτικό σχηματισμό – όλα αυτά τα δεδομένα μοιραία δημιουργούν εύλογες αμφιβολίες για το εάν και κατά πόσον το «Γαλανόλευκο» θα είναι σε θέση να αναλάβει με αποτελεσματικότητα την διακυβέρνηση της χώρας.

Παράλληλα, οι κατά καιρούς δηλώσεις του Γκαντς ότι δεν θα απέκλειε να συμμετάσχει σε κυβέρνηση συνεργασίας, στην οποία θα συμμετείχε και το Λικούντ -και μάλιστα, τελευταία, αποδέχεται το ενδεχόμενο και της παρουσίας του ίδιου του Νετανιάχου σε αυτήν-, δημιουργούν ποικίλα ερωτηματικά για τη μετεκλογική συνοχή του «Γαλανόλευκου», σε περίπτωση που δεν καταφέρει να αναλάβει πρώτο την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης.

Μιας και πλέον έχουν ανακηρυχθεί τα κόμματα και οι πολιτικοί σχηματισμοί που θα συμμετάσχουν στις εκλογές, το «Γαλανόλευκο» θα κατέβει με ψηφοδέλτιο ενιαίο. Ωστόσο, εάν οι εσωκομματικοί κραδασμοί συνεχισθούν επί μακρόν, και σε περίπτωση που το «Γαλανόλευκο» δεν αποτελέσει τον κύριο κορμό της κυβέρνησης συνεργασίας που θα προκύψει, το πιθανότερο είναι ότι τα τρία κόμματα που το συναποτελούν, αργά ή γρήγορα θα ακολουθήσουν διαφορετικά μονοπάτια στους διαδρόμους του κοινοβουλίου – θυμίζοντας ίσως την ατυχή πορεία του κεντροαριστερού πολυκομματικού σχηματισμού «Σιωνιστική Παράταξη», η οποία – κατόπιν της διάλυσής της – ανάγκασε το «Κόμμα των Εργατικών» να κατέλθει αυτόνομα στις εκλογές της 9^{ης} Απριλίου 2019.¹¹ Από την άλλη, εάν το «Γαλανόλευκο» αναδειχθεί κυρίαρχη πολιτική δύναμη σε αυτές τις εκλογές, οι πιθανότητες μετασχηματισμού του σε ενιαίο κόμμα πολλαπλασιάζονται – πάντοτε όμως, υπό προϋποθέσεις. Εν ολίγοις, μετά τις επικείμενες εκλογές, όλα τα ενδεχόμενα για την μακροήμερευση του «Γαλανόλευκου» παραμένουν ανοιχτά.

2. «Κόμμα των Εργατικών»: Αναμφίβολα, ο 'μεγάλος ασθενής' του ισραηλινού κομματικού εδώ και χρόνια ήταν και παραμένει το ιστορικό «Κόμμα των Εργατικών». Το άλλοτε πανίσχυρο κόμμα εξουσίας της Κεντροαριστεράς, που διαδέχθηκε το κόμμα *Mapai* του πρώτου Πρωθυπουργού της χώρας, Δαβίδ Μπεν-Γκουριόν, τις τελευταίες δύο δεκαετίες δεν είναι σε θέση να ξεπεράσει τις ενδογενείς του παθογένειες και την έλλειψη προσωπικοτήτων ικανών να ανταπεξέλθουν επιτυχώς στις αλλεπάλληλες εκλογικές αναμετρήσεις. Από τον Δεκέμβριο του 2018 και καθ' όλη τη διάρκεια των μηνών που επακολούθησαν, σημειώνονται ηχηρές αποχωρήσεις ηγετικών στελεχών, με τελευταία την αποχώρηση του αρχηγού του, Άβι Γκαμπάι, ο οποίος και ανέλαβε την ευθύνη της εξίσου ηχηρής

---

¹¹ Βλ. κατωτέρω 4.1.1. (2) «Κόμμα των Εργατικών»

ήττας στις κάλπες του περασμένου Απριλίου.¹² Η περίπτωση του «Κόμματος των Εργατικών» χαρακτηρίζεται από τη σταθερότητα των θεσμικών του εσωτερικών δομών, οι οποίες όμως αποδεικνύονται δυσλειτουργικές λόγω της τυπολατρίας που επιδεικνύουν τα εκάστοτε ηγετικά του στελέχη. Αυτή τη φορά, ο κλήρος της ηγεσίας έπεσε στον τέως Υπουργό Άμυνας, Αμίρ Πέρετς (του οποίου η θητεία είχε δυστυχώς συμπέσει με την ατυχή διαχείριση του Δεύτερου Πολέμου του Λιβάνου το καλοκαίρι του 2006). Η επικείμενη εκλογική αναμέτρηση και η πιθανότητα να μην μετάσχουν οι Εργατικοί στην κυβέρνηση για ακόμα μια φορά, θα σημάνει πιθανότατα ακόμα μια ηχηρή παραίτηση και μια εκ νέου προσπάθεια ανεύρεσης κάποιου κατάλληλου αρχηγού. Αντιθέτως, εάν τελικά η διάδοχη κατάσταση θα φέρει το «Γαλαλόνευκο» στην εξουσία, τότε μόνο θα είναι πιθανή μία παροχή πίστωσης χρόνου στον ίδιο τον Αμίρ Πέρετς, αλλά και στο κόμμα του.

3. «Δημοκρατική Παράταξη»: Ύστερα από πολλαπλές δημόσιες παρεμβάσεις, κυρίως μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ο τέως Πρωθυπουργός και Υπουργός Άμυνας, στρατηγός ε.α. Εχούντ Μπαράκ, αποφάσισε να μπει στην πολιτική αρένα. Στα τέλη Ιουλίου 2019 σχηματίσθηκε ο πολιτικός σχηματισμός «Δημοκρατική Παράταξη» («Ha'Makhaneh ha'Demokrati») με κεντρικό κορμό το αριστερό κόμμα «Μέρετς». Γύρω του συσπείρωσε αυθεντικές αριστερές φωνές, προτάσσοντας στον προεκλογικό του λόγο την ανάγκη πάταξης της διαφθοράς και του νεποτισμού του Νετανιάχου και του περιβάλλοντός του, τον πλήρη διαχωρισμό Θρησκείας-Κράτους και την άμεση επανέναρχη των συνομιλιών με τους Παλαιστίνιους επί τη βάση της λύσης 'δύο έθνη-δύο κράτη' κατά τα διαλαμβανόμενα των Συμφωνιών του Όσλο. Για τον Εχούντ Μπαράκ οι επερχόμενες εκλογές αποτελούν ένα σημαντικό στοίχημα, καθότι από το αποτέλεσμα τους θα κριθεί εάν τελικά η προσωπικότητά του μπορεί να σταθεί με αξιοπρέπεια στην πολιτική σκηνή, ύστερα από πολλά χρόνια απουσίας. Σε καθαρά προσωπικό επίπεδο, ο Εχούντ Μπαράκ επέλεξε ορθά να μην αναμιχθεί στον θεσμικό κυκεώνα του «Κόμματος των Εργατικών», που αποτελεί και τον φυσικό του ιδεολογικό χώρο. Η απόφασή του να μην επιτρέψει στο παλαιότερο κομματικό του περιβάλλον δεν εξηγείται μόνο λόγω των θεσμικών αγκυλώσεων που το χαρακτηρίζει

---

¹² Το «Κόμμα των Εργατικών» αποτελούσε τον βασικό κορμό του κεντροαριστερού πολιτικού σχηματισμού «Σιωνιστική Παράταξη» («Ha'Makhaneh ha'Tzioni»), η οποία στις εκλογές της 17.3.2015 κατείχε την αξιωματική αντιπολίτευση έναντι του Λικούντ, συγκεντρώνοντας 786.313 ψήφους (18,7%, 24 έδρες). Εξ αιτίας εσωκομματικών διαφορών που σημειώθηκαν, η «Σιωνιστική Παράταξη» διαλύθηκε και το «Κόμμα των Εργατικών» κατήλθε αυτόνομα στις εκλογές της 9^{ης} Απριλίου 2019 υπό τον Άβι Γκαμπάι, συγκεντρώνοντας μόνο 190.870 ψήφους (4,4%, 6 έδρες). Πηγή: Ισραηλινό Ινστιτούτο Δημοκρατίας (*IDI, Israel Democracy Institute – Ha'Makhon ha'Israeli le-Demokratia*). [Αποτελέσματα εκλογών 17.3.2015: <https://bit.ly/2Z64psP> / Αποτελέσματα εκλογών 9.4.2019: <https://bit.ly/2VmZukx>]

σήμερα, αλλά και επειδή θα του μείωνε σημαντικά τις πιθανότητες να συγκατοικήσει σε ένα κυβερνητικό σχήμα με κύριο κορμό το «Γαλανόλευκο». Να σημειωθεί επίσης ότι ο Μπαράκ δεν βρίσκεται σε εκλόγιμη θέση στη λίστα της «Δημοκρατικής Παράταξης», προφανώς λόγω δικής του επιλογής. Παράλληλα, στις κατά καιρούς δηλώσεις του στον τοπικό Τύπο, διατηρεί την δική του αυτόνομη παρουσία, συμφωνώντας μεν κατά περιεχόμενο με τις δηλώσεις του αρχηγού του πολιτικού αυτού σχηματισμού, Νιτσάν Χόροβιτς. Η ιδιότυπη αυτή σύμπραξη του Εχούντ Μπαράκ με την «Δημοκρατική Παράταξη» ίσως να προλέγει την πρόθεσή του να αποτελέσει ο ίδιος μετεκλογικά την εναλλακτική, που θα ηγείται μίας κεντροαριστερής κυβέρνησης συνασπισμού, στην οποία θα μετέχουν το «Γαλανόλευκο» και το «Κόμμα των Εργατικών».

Ωστόσο, το κοινωνικό προφίλ που επιδιώκει να προβάλει ο Μπαράκ έρχεται σε αντίθεση με τις ισχυρές σχέσεις που έχει καλλιεργήσει με συγκεκριμένα επιχειρηματικά συμφέροντα εντός και εκτός Ισραήλ κατά τα χρόνια της αποχής του από την ενεργό πολιτική ζωή. Από την άλλη, φίλοι και αντίπαλοί του, δεν λησμονούν ότι, όταν είχε διατελέσει Πρωθυπουργός της χώρας και κατά τις συνομιλίες που είχε με τον ιστορικό ηγέτη των Παλαιστινίων, Γιασέρ Αραφάτ, φερόταν πρόθυμος να συμφωνήσει τη διαίρεση της Ιερουσαλήμ σε ισραηλινό και παλαιστινιακό τομέα, με την Ανατολική Ιερουσαλήμ να καταστεί πρωτεύουσα του ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους. Αντιθέτως, παρά το γεγονός ότι το «Γαλανόλευκο» αυτοπροσδιορίζεται ως κόμμα της Κεντροαριστεράς, η συλλογική του ηγεσία με επικεφαλής τον Μπένι Γκαντς καθιστούν σαφές ότι η Ιερουσαλήμ θα παραμείνει η μόνη, η μοναδική και αδιαίρετη πρωτεύουσα του ισραηλινού κράτους. Από τα ως άνω δεδομένα προκύπτει ότι τόσο το πολιτικό παρελθόν του Εχούντ Μπαράκ όσο το δείγμα γραφής του στον επιχειρηματικό κόσμο, δεν αποκλείεται και να αποτελέσουν ανάχωμα στην μετέπειτα πορεία του, σε περίπτωση που του προταθεί κυβερνητικό αξίωμα, σε περίπτωση κυβέρνησης συνασπισμού με κύριο κορμό το «Γαλανόλευκο».

Αν και οι τρέχουσες δημοσκοπήσεις δεν κολακεύουν την προσπάθεια του Μπαράκ να επιστρέψει στην πολιτική ζωή, ωστόσο κανείς δεν μπορεί να αγνοήσει το γεγονός ότι οι δηλώσεις του προβάλουν ουσιώδη αντιπολιτευτικά επιχειρήματα έναντι της διακυβέρνησης Νετανιάχου ως προς την διαχείριση της έντασης με τους Παλαιστινίους, όσο και σχετικά με την αντιμετώπιση της αύξησης του κόστους διαβίωσης για τα μεσαία και κατώτερα εισοδηματικά στρώματα.

Σε καθαρά κομματικό επίπεδο, η «Δημοκρατική Παράταξη» ουσιαστικά διευθύνεται από τον μηχανισμό του αριστερού κόμματος «Μέρετς»¹³ - το σημαντικότερο αριστερό κόμμα της χώρας με μακρά

---

¹³ Στις εκλογές της 17.3.2015 το «Μέρετς» συγκέντρωσε 165.529 ψήφους (3,9%, 5 έδρες) και στις εκλογές της 9.4.2019 συγκέντρωσε 156.473 ψήφους (3,6%, 4 έδρες) Πηγή: Ισραηλινό Ινστιτούτο Δημοκρατίας (*IDI, Israel Democracy Institute - Ha'Makhon*)

πορεία στην πολιτική σκηνή του εβραϊκού σιωνιστικού χώρου – και από τον νεοεκλεγέντα αρχηγό του, Νιτσάν Χόροβιτς. Το «Μέρετς» παραδοσιακά προβάλλει έντονα στην ατζέντα του ζητήματα που σχετίζονται με την ισότητα των φύλων, την προάσπιση των δικαιωμάτων της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας και άλλων ακτιβιστικών συλλογικοτήτων. Παράλληλα, αξίζει να σημειωθεί ότι, σε ό,τι αφορά την επίλυση του Παλαιστινιακού και το ανοιχτό ζήτημα των εβραϊκών εποικισμών, το «Μέρετς» επί δεκαετίες υπήρξε η κυριότερη ισραηλινή πολιτική δύναμη που επέκρινε την εποικιστική ισραηλινή δραστηριότητα. Η μέχρι πρότινος αρχηγός του κόμματος, Ταμάρ Ζάντμπεργκ, υπήρξε η μόνη ισραηλινή πολιτικός που συναντήθηκε με τον Παλαιστίνιο Πρόεδρο Μαχμούντ Αμπάς στη Ραμάλα, κατά τη διάρκεια της προηγούμενης προεκλογικής περιόδου ενόψει των εκλογών της 9^{ης} Απριλίου 2019.¹⁴ Η αλλαγή σκυτάλης στην ηγεσία του «Μέρετς», με τον επί σειρά ετών βουλευτή του και ακτιβιστή της τοπικής ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας, Νιτσάν Χόροβιτς, να έχει πλέον αναλάβει τα ηνία, ίσως να σημαίνει ότι το αριστερό αυτό κόμμα θα αφήσει στον Εχούντ Μπαράκ να διαχειρίζεται τα καθαρά πολιτική ατζέντα και κυρίως το ανοιχτό θέμα της αραβοϊσραηλινής διένεξης. Όσον αφορά τα καθαρά κοινωνικά ζητήματα, υπάρχουν πολλά στελέχη του «Μέρετς» ικανά να τα προβάλουν στην δημόσια ζωή με αποτελεσματικό τρόπο.

Τέλος, τη «Δημοκρατική Παράταξη» πλαισιώνουν πρώην στελέχη και βουλευτές του «Κόμματος των Εργατικών», κυριότερη των οποίων είναι η Σταβ Σαπίρ. Η Σαπίρ εκφράζει τη σημαντική μερίδα των ψηφοφόρων και στελεχών της ισραηλινής Αριστεράς, ηλικίας 30-40 ετών, που δεν έχουν μάθει ακόμα να φιλτράρουν τον δημόσιο λόγο τους – και ίσως αυτό αποδειχθεί θετικό για την ενίσχυση των ποσοστών του πολιτικού αυτού σχηματισμού.

Το κύριο στοίχημα που καλείται να κερδίσει ο νέος αυτός πολιτικός σχηματισμός, είναι κατά πόσον θα 'χρωματισθεί' πολιτικά από την ισχυρή προσωπικότητα και τον μακρύ πρότερο πολιτικό βίο του Εχούντ Μπαράκ.

Εθνοθρησκευτική Δεξιά

Ανάλογες μεταβολές σημειώθηκαν τους τελευταίους εννέα μήνες και στον χώρο της Δεξιάς. Δεδομένης μάλιστα της γενικότερης τάσης των τελευταίων ετών το ισραηλινό εκλογικό σώμα να στρέφεται ολοένα και δεξιότερα, οι μετακινήσεις πολιτικών προσώπων και η εμφάνιση νέων διακομματικών σχηματισμών έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον και ίσως προλέγουν πολλά για την φυσιογνωμία της νέας κυβέρνησης που θα προκύψει μετά τις εκλογές της 19^{ης} Σεπτεμβρίου 2019. Συγκεκριμένα:

---

ha'Israeli le-Demokratia). [Αποτελέσματα εκλογών 17.3.2015: <https://bit.ly/2Z64psP> / Αποτελέσματα εκλογών 9.4.2019: <https://bit.ly/2VmZukx>]

¹⁴ Times of Israel, "Zandberg conveys 'message of peace' to Abbas during Ramallah talks", 10.3.2019 <https://bit.ly/2L0UnPD>

1. «Προς τα δεξιά» («*Yemina*»): Η σημαντικότερη εξέλιξη που σημειώθηκε στον χώρο της εθνοθησκευτικής Δεξιάς κατά την διενέργεια των εκλογών της 9^{ης} Απριλίου 2019 ήταν η αποτυχία των τέως επικεφαλής του κόμματος της «Εβραϊκής Εστίας» («*Ha'Bait ha'Yehudi*»),¹⁵ Ναφτάλι Μπένετ (τ. Υπουργό Παιδείας της απερχόμενης κυβέρνησης Νετανιάχου) και Αγιέλετ Σακέντ (τ. Υπουργό Δικαιοσύνης της ίδιας κυβέρνησης) να πετύχουν την είσοδό τους στην Κνέσετ. Το δίδυμο Μπένετ και Σακέντ, θέλοντας να διευρύνουν την εκλογική τους επιρροή, πέραν των στενών πλαισίων της εθνοθησκευτικής Δεξιάς, σύστησαν το κόμμα «Νέα Δεξιά» («*Ha'Yamin he'Khadash*»),¹⁶ το οποίο όμως δεν κέρδισε την εμπιστοσύνη ούτε όσων παρέμειναν πιστοί στον πυρήνα της «Εβραϊκής Εστίας», ούτε και όσων πρόσκεινται στο Λικούντ του Βενιαμίν Νετανιάχου. Αντιθέτως, όσοι παρέμειναν πιστοί στην «Εβραϊκή Εστία», σχημάτισαν την «Ένωση των Κομμάτων της Δεξιάς»,¹⁷ υπό τον Μπετσαλέλ Σμότριντς και τον ραβίνο Ράφι Πέρετς, που εκφράζουν κυρίως τους θρησκευόμενους Εβραίους εποίκους της Δυτικής Όχθης, αλλά και την ευρύτερη μερίδα θρησκευομένων, που δεν ανήκουν στις Υπερορθόδοξες κοινότητες.

Ύστερα από ένα βραχύ διάστημα αντεγκλήσεων, εν τέλει το δίδυμο Μπένετ-Σακέντ επανέκαμψε στον πυρήνα της πάλαι ποτε «Εβραϊκής Εστίας» και στις επικείμενες εκλογές της 17^{ης} Σεπτεμβρίου 2019, η «Νέα Δεξιά» και η «Ένωση Κομμάτων της Δεξιάς» θα συμμετάσχουν υπό ενιαίο πολιτικό σχηματισμό με την ονομασία «Γιεμίνα» (μτφ. «Προς τα δεξιά»).

Ουσιαστικά, οι λόγοι της διάσπασης και της επανάκαμψης δεν είχαν καμία ιδεολογική βάση. Επρόκειτο για κινήσεις που ανάγονταν σε επίπεδο προσωπικών φιλοδοξιών. Έτσι, η ιδεολογική ατζέντα του

---

¹⁵ Στις εκλογές της 17.3.2015 το κόμμα της «Εβραϊκής Εστίας» («*Ha'Bait ha'Yehudi*») συγκέντρωσε 283.910 ψήφους (5,7%, 8 έδρες). Αυτή ήταν και η τελευταία κάθοδος του κόμματος στις βουλευτικές εκλογές, καθότι ο ιδρυτής του, Ναφτάλι Μπένετ, και η στενή του συνεργάτης, Αγιέλετ Σακέντ (Υπουργός Παιδείας και Υπουργός Δικαιοσύνης στην απερχόμενη κυβέρνηση Νετανιάχου αντίστοιχα), ενόψει των εκλογών της 9.4.2019 ίδρυσαν το κόμμα «Νέα Δεξιά» («*Ha'Yamin he'Khadash*»), που δεν απευθυνόταν αποκλειστικά στους ψηφοφόρους της εθνοθησκευτικής Δεξιάς. Τα εναπομείναντα στελέχη της «Εβραϊκής Εστίας» σύστησαν την «Ένωση Κομμάτων της Δεξιάς» («*Yekhud Miflegot ha'Yamin*»), η οποία και κατήλθε αυτόνομα στις εκλογές της 9.4.2019. Πηγή: Ισραηλινό Ινστιτούτο Δημοκρατίας (*IDI, Israel Democracy Institute – Ha'Makhon ha'Israeli le-Demokratia*). [Αποτελέσματα εκλογών 17.3.2015: <https://bit.ly/2Z64psP>]

¹⁶ Στις εκλογές της 9.4.2019 το κόμμα της «Νέας Δεξιάς» («*Ha'Yamin he'Khadash*») συγκέντρωσε 138.598 ψήφους, που αντιστοιχούσε στο 3% των εγκύρων ψηφοδελτίων. Το κόμμα δεν εισήλθε στο κοινοβούλιο επειδή δεν κατάφερε να ξεπεράσει το εκλογικό μέτρο, ήτοι 3,25%. Πηγή: Ισραηλινό Ινστιτούτο Δημοκρατίας (*IDI, Israel Democracy Institute – Ha'Makhon ha'Israeli le-Demokratia*). [Αποτελέσματα εκλογών 9.4.2019: <https://bit.ly/2VmZukx>]

¹⁷ Στις εκλογές της 9.4.2019 η «Ένωση Κομμάτων της Δεξιάς» συγκέντρωσε 159.468 ψήφους (3,7%, 5 έδρες). Πηγή: Ισραηλινό Ινστιτούτο Δημοκρατίας (*IDI, Israel Democracy Institute – Ha'Makhon ha'Israeli le-Demokratia*). [Αποτελέσματα εκλογών 17.3.2015: <https://bit.ly/2Z64psP> / Αποτελέσματα εκλογών 9.4.2019: <https://bit.ly/2VmZukx>]

σχηματισμού «Γιεμίνα» είναι ταυτόσημη με την ατζέντα της «Εβραϊκής Εστίας» και συνοψίζεται ως εξής:

A) Μείωση της επιρροής του Ανωτάτου Δικαστηρίου του Ισραήλ ως προς την αρμοδιότητά του να κρίνει την νομιμότητα της εποικιστικής δραστηριότητας της κυβέρνησης στις περιοχές της Δυτικής Όχθης, όπου μέλλεται να εφαρμοσθούν τα διαλαμβανόμενα στις Συμφωνίες του Όσλο. Επιδιώκεται ο εν γένει περιορισμός της δικαστικής εξουσίας 'στα του οίκου του', χωρίς να παρεμβαίνει στις 'καθαρά πολιτικού χαρακτήρα' κυβερνητικές αποφάσεις – οι οποίες προωθούν την άμεση ή έμμεση επέκταση της ισραηλινής κρατικής παρουσίας σε περιοχές που σήμερα θεωρούνται ως 'αμφιλεγόμενης κυριαρχίας'.

B) Σταδιακή επέκταση της ισραηλινής κρατικής κυριαρχίας στις περιοχές B και C της Δυτικής Όχθης (όπως αυτές καθορίζονται από τις Συμφωνίες του Όσλο) με τελικό στόχο την πλήρη ενσωμάτωσή τους στην ισραηλινή επικράτεια. Ουσιαστικά το κόμμα «Γιεμίνα» δεν αποδέχεται την αρχή 'δύο έθνη – δύο κράτη' και προωθεί την άποψη του ενιαίου κράτους, με τους Παλαιστινίους που κατοικούν στην Δυτική Όχθη να καταστούν ισραηλινοί πολίτες. Όσον αφορά τα παλαιστινιακά αστικά κέντρα που υπάγονται σήμερα στην δικαιοδοσία της Παλαιστινιακής Αρχής και ορίζονται ως 'περιοχή Α' με βάση τις Συμφωνίες του Όσλο, το δίδυμο Μπένετ-Σακέντ θεωρεί ότι θα μπορέσουν να συνεχίσουν να διαβιούν ως αυτοδιοικούμενοι θύλακες, υφ' οιαδήποτε κρατική ή αυτοδιοικητική υπόσταση επιλέξουν.

Όπως προλέγουν τα ποσοστά που έλαβαν κατά τις εκλογές της 9^{ης} Απριλίου 2019 τα κόμματα «Νέα Δεξιά» και «Ένωση Κομμάτων της Δεξιάς», ο κοινός πολιτικός σχηματισμός «Γιεμίνα» θα εισέλθει στο νέο κοινοβούλιο. Εφόσον την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης ανατεθεί στον Βενιαμίν Νετανιάχου, τα στελέχη του «Γιεμίνα» έχουν πολλές πιθανότητες να αναλάβουν υπουργικές θέσεις. Παρ' όλα αυτά, εάν το Ισραήλ κληθεί να συμμορφωθεί με τις υποδείξεις της Ουάσινγκτον για εδαφικές ή άλλες παραχωρήσεις έναντι των Παλαιστινίων στα πλαίσια του ειρηνευτικού Σχεδίου Τραμπ, τότε η μακροήμερευση της συμμετοχής των στελεχών του κόμματος στην νέα κυβέρνηση τίθεται εν αμφιβόλω. Εάν την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης λάβει ο Μπένι Γκαντς και το «Γαλανόλευκο», οι πιθανότητες συμμετοχής του συγκεκριμένου πολιτικού σχηματισμού μειώνονται στο ελάχιστο.

Κόμματα με αυτόνομη κάθοδο στις εκλογές

Στον αντίποδα των πολλαπλών ανακατατάξεων στο κοινοβουλευτικό σκηνικό, βρίσκονται κόμματα της Δεξιάς και της Αριστεράς που η δομή και η ιδεολογική τους θέση δεν έχουν παρουσιάσει μεταβολές, σε σχέση με την προηγούμενη προεκλογική περίοδο που προηγήθηκε των εκλογών της 9^{ης} Απριλίου 2019. Συγκεκριμένα:

1. Λικούντ: Το μοναδικό κόμμα εξουσίας που διατηρεί τη συνοχή του είναι το κυβερνών Λικούντ υπό τον Βενιαμίν Νετανιάχου. Ουδείς όμως μπορεί να προβλέψει τι πρόκειται να συμβεί όταν πράγματι λήξει η 'εποχή Νετανιάχου'. Μία ενδεχόμενη ήττα του στις επικείμενες εκλογές, δεν αποκλείεται να προκαλέσει συζητήσεις περί της διαδοχής του. Πάντως, το ενδεχόμενο παραίτησής του ή αποχώρησής από την ενεργό πολιτική ζωή δεν διαφαίνεται στον ορατό ορίζοντα – τουλάχιστον όχι πριν τον Οκτώβριο του 2019, οπότε και αναμένεται να καταθέσει τις έγγραφες εξηγήσεις του επί του πορίσματος του Νομικού Επιτρόπου περί των αποχρωσών ενδείξεων εμπλοκής του στις υπό διερεύνηση υποθέσεις διαφθοράς. Η θέση του Νετανιάχου στον κομματικό μηχανισμό του Λικούντ παραμένει αδιαμφισβήτητη, παρά την ύπαρξη πολλαπλών ευέλπιδων διαδόχων – οι οποίοι προς το παρόν αποφεύγουν ακόμα και να υπονοήσουν τις ηγετικές τους φιλοδοξίες.
2. «Shas» και «Εβραϊσμός της Βίβλου»: Σταθερότητα στη δομή και ηγεσία τους εμφανίζουν επίσης τα δύο υπερροθόδοξα κόμματα που εκφράζουν τα θρησκευτικά ρεύματα των Σεφαραδιτών και των Ασkenaζί Εβραίων, «Shas»¹⁸ και «Εβραϊσμός της Βίβλου»¹⁹ αντίστοιχα. Η σταθερότητα στην κοινοβουλευτική τους παρουσία αποτελούν εγγύηση ότι καμία μεταβολή δεν προβλέπεται να σημειωθεί ούτε στην ιδεολογική τους ατζέντα, ούτε στα πρόσωπα που τα ηγούνται. Σημειώνεται ότι στο οργανόγραμμα των δύο αυτών κομμάτων δεν προβλέπονται εσωκομματικές εκλογές και οι αποφάσεις λαμβάνονται με εσωτερικές διεργασίες που υπαγορεύουν τα ραβινικά κατεστημένα των δύο αυτών θρησκευτικών ρευμάτων και ο δημόσιος λόγος τους έχει καθαρά 'πατριαρχική χροιά'. Εκπροσωπώντας περίπου το 20% του πληθυσμού της χώρας, εκ των πραγμάτων κανένα 'κοσμικό' εβραϊκό κόμμα εξουσίας δεν μπορεί να αγνοήσει την ύπαρξη και τις προτεραιότητές τους, καθιστάμενα ουσιαστικά οι ρυθμιστές σε κάθε μετεκλογική συνεργασία και διαβούλευση προκειμένου να σχηματισθεί κυβέρνηση συνασπισμού ανεξαρτήτως ιδεολογικής τάσης και απόχρωσης.
3. «Ισραήλ, Το Σπίτι Μας»: Η εμμονή του Αβιγκντόρ Λίμπερμαν και του δεξιού του κόμματος «Ισραήλ, Το Σπίτι Μας» («*Israel Beitenu*») να μην αποδεχθεί μία έστω περιορισμένα 'θρησκευτικότερη' πολιτική

---

¹⁸ Στις εκλογές της 17.3.2015 το κόμμα «Shas» συγκέντρωσε 241.613 ψήφους (5,7%, 7 έδρες) και στις εκλογές της 9.4.2019 συγκέντρωσε 258.275 ψήφους (6%, 8 έδρες) Πηγή: Ισραηλινό Ινστιτούτο Δημοκρατίας (*IDI, Israel Democracy Institute – Ha'Makhon ha'Israeli le-Demokratia*). [Αποτελέσματα εκλογών 17.3.2015: <https://bit.ly/2Z64psP> / Αποτελέσματα εκλογών 9.4.2019: <https://bit.ly/2VmZukx>]

¹⁹ Στις εκλογές της 17.3.2015 το κόμμα «Εβραϊσμός της Βίβλου» συγκέντρωσε 210.143 ψήφους (5%, 6 έδρες) και στις εκλογές της 9.4.2019 συγκέντρωσε 249.049 ψήφους (5,8%, 8 έδρες) Πηγή: Ισραηλινό Ινστιτούτο Δημοκρατίας (*IDI, Israel Democracy Institute – Ha'Makhon ha'Israeli le-Demokratia*). [Αποτελέσματα εκλογών 17.3.2015: <https://bit.ly/2Z64psP> / Αποτελέσματα εκλογών 9.4.2019: <https://bit.ly/2VmZukx>]

ατζέντα της κυβέρνησης συνασπισμού που θα σχηματιζόταν μετά τις εκλογές του Απριλίου υπό τον Νετανιάχου, φαίνεται ότι του αποδίδει οφέλη. Οι τρέχουσες δημοσκοπήσεις τον φέρουν να παίζει ρόλο ρυθμιστή μεταξύ Λικούντ και «Γαλανόλευκου», συγκεντρώνοντας 10-12 έδρες στις επερχόμενες εκλογές και ουσιαστικά, διπλασιάζοντας τα ποσοστά του σε σχέση με τις εκλογές της 9^{ης} Απριλίου 2019.²⁰ Ενώ το κεντροδεξιό Λικούντ, τα στελέχη του και ο ίδιος ο Βενιαμίν Νετανιάχου επέρριψαν προσωπικές ευθύνες στον Λίμπερμαν για την εκ νέου προσφυγή στις κάλπες, αντί αυτό να βλάψει το «Ισραήλ, το Σπίτι Μας», αντιθέτως το ενίσχυσε.

Το στοίχημα που θα κληθεί να κερδίσει ο Λίμπερμαν στις επερχόμενες εκλογές δεν περιορίζεται μόνο στο να μπορέσει να συσπειρώσει τους δεξιούς και μη-θρησκευόμενους εβραίους ψηφοφόρους, που προέρχονται από την εκλογική δεξαμενή του Λικούντ. Η μεγαλύτερη πρόκληση που θα αντιμετωπίσει έγκειται στο να μπορέσει να προσελκύσει εκ νέου την πολυπληθή κοινότητα των Ρωσοεβραίων του Ισραήλ, με αφορμή την έντονη αντι-θρησκευτική πολιτική ατζέντα που προωθεί. Ο βαθμός προσήλωσης των Ρωσοεβραίων στις θρησκευτικές επιταγές είναι, κατά κοινή ομολογία, εξαιρετικά χαμηλός και τα πρώτα πολιτικά βήματα του κόμματος «Ισραήλ, το Σπίτι Μας» υπό τον Αβιγκντόρ Λίμπερμαν βασίσθηκαν πρωτίστως και σχεδόν αποκλειστικά στους Εβραίους παλιννοστούντες από την πρώην ΕΣΣΔ. Από την άλλη πλευρά όμως, από τα μέσα της δεκαετίας του '90 έως σήμερα, η εθνολογική και γλωσσική σύνθεση της εκλογικής βάσης του κόμματός του έχει αλλάξει και οι ρωσοεβραϊκής καταγωγής ισραηλινοί ψηφοφόροι, έχοντας πλέον ενσωματωθεί στην κοινωνία, δεν αισθάνονται – όπως άλλοτε – την ανάγκη να συσπειρωθούν κομματικά λόγω των γλωσσικών τους δεσμών.

Παράλληλα, εξ αιτίας των ταραγμένων προσωπικών σχέσεών του με τον Νετανιάχου, ο Λίμπερμαν θέτει ως ευκατάρτη λύση τον σχηματισμό κυβέρνησης εθνικής ενότητας με εταίρους το Λικούντ και το «Γαλανόλευκο», και δη χωρίς την παρουσία των υπερρθόδοξων θρησκευτικών κομμάτων ή των υπόλοιπων κομμάτων της εθνοθρησκευτικής Δεξιάς. Σε περίπτωση όμως, που κάτι τέτοιο δεν θα καταστεί δυνατόν, ο Λίμπερμαν δηλώνει ότι είναι έτοιμος να συμμετάσχει σε κεντροαριστερή κυβέρνηση συνεργασίας υπό το «Γαλανόλευκο», υπό τον όρο να παραμείνουν εκτός νυμφώνος τα θρησκευτικά κόμματα κάθε απόχρωσης.

Ως απόδειξη της σαφούς πρόθεσης του Λίμπερμαν να συμμετέχει σε μία κεντροαριστερή κυβέρνηση συνεργασίας αποτελεί η συμφωνία που επετεύχθη στις 19.8.2019 με το «Γαλανόλευκο» δια της οποίας, οι κοινοβουλευτικά μη-προσμετρήσιμες ψήφοι θα υπολογισθούν

---

²⁰ Στις εκλογές της 9.4.2019, το «Ισραήλ, Το Σπίτι Μας» συγκέντρωσε 173.004 ψήφους (4%, 5 έδρες) Πηγή: Ισραηλινό Ινστιτούτο Δημοκρατίας (*IDI, Israel Democracy Institute – Ha'Makhon ha'Israeli le-Demokratia*). [Αποτελέσματα εκλογών 9.4.2019: <https://bit.ly/2VmZukx>]

κοινοβουλευτικά υπέρ του «Γαλανόλευκου». Σύμφωνα με τον ισχύοντα εκλογικό νόμο, οι «Συμφωνίες Προσμέτρησης Κοινοβουλευτικών Εδρών», αποτελούν πάγια πρακτική μεταξύ των πλησιέστερων ιδεολογικά κομμάτων ήδη από το 1973.²¹ Στην προκειμένη περίπτωση μάλιστα, εάν οι μη-προσμετρήσιμες ψήφοι υπέρ του κόμματος του Αβιγκντόρ Λίμπερμαν είναι αρκετές, δύνανται να προσδώσουν στο «Γαλανόλευκο» μία πρόσθετη κοινοβουλευτική έδρα. Λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα των τρεχουσών δημοσκοπήσεων, η διαφορά μεταξύ Λικούντ και «Γαλανόλευκου» προβλέπεται πολύ μικρή (όπως ακριβώς συνέβη στις εκλογές της 9^{ης} Απριλίου 2019) και είναι πιθανόν ακόμα και η μία έδρα που θα προσμετρηθεί υπέρ του «Γαλανόλευκου» δια των ψήφων του κόμματος «Ισραήλ, το Σπίτι Μας» να 'χαρίσει' στον Μπένι Γκαντς την εντολή σχηματισμού κυβέρνησης.

---

²¹ Περί του κοινοβουλευτικού υπολογισμού μη-προσμετρήσιμων ψήφων κατά την ισχύουσα ισραηλινή εκλογική νομοθεσία: Το 1973 αναθεωρήθηκε η διάταξη του άρθρου 81 (περίπτωση δ') του Ισραηλινού Εκλογικού Νόμου (έτους 1969). Με την αναθεωρημένη διάταξη προβλέπεται η δυνατότητα σύναψης διμερών διακομματικών προεκλογικών συμφωνιών περί της κατανομής των κοινοβουλευτικών εδρών. Ειδικότερα, αφού ανακηρυχθούν οι εκλογικοί συνδυασμοί και έως 11 ημέρες πριν την διεξαγωγή των εκλογών, δίνεται η δυνατότητα σε κόμματα/κομματικούς σχηματισμούς (συνήθως αυτό συμβαίνει μεταξύ κομμάτων με συναφή ιδεολογική τοποθέτηση) να συνάψουν «Συμφωνία Προσμέτρησης Κοινοβουλευτικών Εδρών», που διέπονται από τις εξής βασικές αρχές: 1) Αμφότερα τα κόμματα/κομματικοί σχηματισμοί να έχουν εισέλθει στο κοινοβούλιο έχοντας καλύψει το εκάστοτε ελάχιστο εκλογικό μέτρο (στις επικείμενες εκλογές το ελάχιστο εκλογικό μέτρο είναι 3,25% επί των εγκύρων ψηφοδελτίων). 2) Σε περίπτωση που το ένα από τα δύο συμβαλλόμενα κόμματα/κομματικοί σχηματισμοί συγκεντρώσουν περαιτέρω ψήφους που δεν εξασφαλίζουν περαιτέρω κοινοβουλευτική έδρα, τότε οι επιπλέον ψήφοι τους θα προσμετρηθούν στις επιπλέον ψήφους του αντισυμβαλλόμενου κόμματος, που έλαβε περισσότερες κοινοβουλευτικές έδρες. 3) Κάθε κόμμα/κομματικός σχηματισμός έχει δικαίωμα να συνάψει προεκλογική «Συμφωνία Προσμέτρησης Κοινοβουλευτικών Εδρών» μόνο μία φορά ανά προεκλογική διαδικασία και μόνο με ένα κόμμα/κομματικό σχηματισμό. Με αυτόν τον τρόπο το ισχυρότερο κοινοβουλευτικά αντισυμβαλλόμενο κόμμα/κομματικός σχηματισμός θα καταλάβει μία επιπλέον έδρα στο κοινοβούλιο «δανειζόμενο» τις επιπλέον ψήφους του μικρότερου κοινοβουλευτικά κόμματος. Στις εκλογές της 9.4.2019 τέτοια συμφωνία είχαν υπογράψει τα εξής κόμματα: Το «Κόμμα των Εργατικών» με το αριστερό «Μέρες», η «Ένωση Κομμάτων της Δεξιάς» με το Λικούντ, η «Νέα Δεξιά» με το «Ισραήλ, το Σπίτι Μας» και ο αραβικός κομματικός σχηματισμός των κομμάτων Ra'am και Balad με τον ισχυρότερο δημοσκοπικά αραβικό κομματικό σχηματισμό Hadash-Ta'al. Σε περίπτωση που το συμβληθέν κόμμα/κομματικός σχηματισμός δεν καταφέρει να εισέλθει στο κοινοβούλιο, οι ψήφοι του δεν δύνανται να προσμετρηθούν υπέρ του αντισυμβαλλόμενου κόμματος που εισήλθε στο κοινοβούλιο. Αυτό συνέβη στην περίπτωση της συμφωνίας μεταξύ «Νέας Δεξιάς» και «Ισραήλ, το Σπίτι Μας»: Επειδή στις εκλογές της 9.4.2019 η «Νέα Δεξιά» των Μπένετ-Σακέντ δεν κατάφερε να εισέλθει στο κοινοβούλιο, το κόμμα του Αβιγκντόρ Λίμπερμαν «Ισραήλ, το Σπίτι Μας» δεν είχε την δυνατότητα να προσμετρήσει υπέρ του τις ψήφους του αντισυμβαλλόμενου κόμματος.

Για τις επερχόμενες εκλογές της 17.9.2019, η προθεσμία σύναψης συμφωνίας προσμέτρησης κοινοβουλευτικών εδρών είναι η 6^η Σεπτεμβρίου 2019 και μέχρι τότε υπολογίζεται ότι και το Λικούντ θα συνάψει αντίστοιχη συμφωνία με ένα από τα μικρότερα κόμματα της Δεξιάς.

Πρβλ. Το πλήρες κείμενο του ισχύοντος ισραηλινού εκλογικού νόμου (στα εβραϊκά): <https://bit.ly/2Muvj6J>

4. «Εβραϊκή Ισχύς»: Στον χώρο της άκρας εθνοθρησκευτικής Δεξιάς βρίσκεται το κόμμα «Εβραϊκή Ισχύς» («Otzmah Yehudit»), διατηρώντας αμετάβλητη την οργανωτική του δομή και την ιδεολογική του ατζέντα. Το κόμμα πρεσβεύει την επικράτηση του εβραϊκού θρησκευτικού νόμου σε όλες τις εκφάνσεις του δημοσίου και ιδιωτικού βίου, την πλήρη ενσωμάτωση ολόκληρης της Δυτικής Όχθης στην ισραηλινή επικράτεια -*συμπεριλαμβανομένου και του πλήρους ισραηλινού ελέγχου του 'Όρους του Ναού' ή 'Όρος των Τεμενών' στην Παλιά Πόλη της Ιερουσαλήμ* - γεγονός που θα συνεπάγεται την διατήρηση και επέκταση των υφιστάμενων εβραϊκών οικισμών, προωθώντας παράλληλα ιδιαίτερες νομοθετικές ρυθμίσεις ως προς το καθεστώς που θα διέπει τη θέση της αραβικής μειονότητας που κατοικεί στη χώρα.

Η «Εβραϊκή Ισχύς» κατέρχεται για πρώτη φορά στις βουλευτικές εκλογές, Ωστόσο, τα στελέχη που το απαρτίζουν έχουν μακρά πορεία στις εκλογικές αναμετρήσεις ήδη από το 2006, συμμετέχοντας σε κομματικούς σχηματισμούς του χώρου της ακραίας εθνοθρησκευτικής Δεξιάς, χωρίς όμως να υπερβαίνουν το εκλογικό μέτρο εισόδου στην Κνέσετ. Κατά τις πρόσφατες δύο εκλογικές αναμετρήσεις τα ηγετικά στελέχη της «Εβραϊκής Ισχύος», Ιταμάρ Μπεν-Γκβιβ και Μπαρούχ Μάρζελ συμμετείχαν σε εκλογικούς συνδυασμούς: Ο πρώτος στις εκλογές της 9.4.2019 με την «Ένωση Κομμάτων της Δεξιάς» και ο δεύτερος στις εκλογές της 17.3.2015 στον κομματικό σχηματισμό «Γιάχαντ», ο οποίος δεν ξεπέρασε το εκλογικό μέτρο του 3,25%. Οι συνιδρυτές του πολιτικού σχηματισμού «Γιεμίνα» απέρριψαν το ενδεχόμενο να αποδεχθούν στις τάξεις τους τα στελέχη της «Εβραϊκής Ισχύος», με αποτέλεσμα η τελευταία να κατέρχεται αυτόνομα στις επικείμενες εκλογές.

Ενόψει κάθε εκλογικής αναμέτρησης για την ανάδειξη του νέου κοινοβουλίου, η ιδεολογική ατζέντα των στελεχών του συγκεκριμένου κόμματος – ανεξαρτήτως υπό ποια κομματική ομπρέλα συμμετείχαν - τίθεται υπό τον νομικό έλεγχο της ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής που είναι αρμόδια για την επικύρωση της ανακήρυξης των εκλογικών συνδυασμών, επειδή οι ενστάσεις που υποβάλλονταν κατά της υποψηφιότητάς τους βασίζονταν στο κατά πόσον το ιδεολογικό υπόβαθρο του πολιτικού του λόγου συνάδει με τον καθαυτό δημοκρατικό χαρακτήρα του πολιτεύματος. Ενόψει των επικείμενων εκλογών, υποβλήθηκαν ενστάσεις κατά του συγκεκριμένου κόμματος, εκ μέρους των κομμάτων της Αριστεράς και Κεντροαριστεράς. Στις 14.8.2019 η αρμόδια κοινοβουλευτική επιτροπή συνεδρίασε με προεδρεύοντα δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου της χώρας, και απεφάνθη ότι θα επιτραπεί στην «Εβραϊκή Ισχύ» να συμμετάσχει στις εκλογές της 17^{ης} Σεπτεμβρίου.²² Όμως, το «Γαλανόλευκο», το «Κόμμα των Εργατικών», η «Δημοκρατική Παράταξη» και το θρησκευτικός φορέας που

---

²² Times of Israel, "Knesset panel narrowly okays election tun by Otzmah Yehudit as Labor rep vanishes", 14.8.2019 <https://bit.ly/2ZpC6oq>

εκπροσωπεί τους Εβραίους Ρεφορμιστές προσέβαλαν την απόφαση της κοινοβουλευτικής επιτροπής και η υπόθεση παραπέμφθηκε στο Ανώτατο Δικαστήριο που συνεδριάζει με ειδική σύνθεση ως Εκλογοδικείο.²³ Στις 25.8.2019 το Ανώτατο Δικαστήριο αποφάσισε τη διαγραφή δύο εκ των υποψηφίων βουλευτών της «Εβραϊκής Ισχύος», Μπέντσι Γκούπσταϊν και Μπάρουχ Μάρζελ, οι οποίοι, όπως χαρακτηριστικά αναγράφεται στη σχετική εισήγηση του Νομικού Επιτρόπου παρά τη κυβερνήσει «έχει συγκεντρωθεί επαρκέστατο υλικό, σύμφωνα με το οποίο, οι συγκεκριμένοι δύο υποψήφιοι έχουν προβεί σε δημόσιο λόγο που προάγει ρατσιστική βία κατά τρόπο συστηματικό και δη επί σειρά ετών». Όσον αφορά τη συμμετοχή της «Εβραϊκής Ισχύος» στις επικείμενες εκλογές -πλην των δύο προαναφερθέντων υποψηφίων-, το Ανώτατο Δικαστήριο κινήθηκε στο πλαίσιο της εισήγησης του Νομικού Επιτρόπου, η οποία κατέληγε ότι «αν και η 'Εβραϊκή Ισχύς' βρίσκεται πολύ κοντά στην 'κόκκινη γραμμή' ακύρωσης της υποψηφιότητάς της, ωστόσο ακόμα δεν την έχει ξεπεράσει».²⁴ Έτσι, η «Εβραϊκή Ισχύς» θα συμμετάσχει στις εκλογές της 17^{ης} Σεπτεμβρίου 2019, πλην όμως χωρίς δύο από τους συνολικά 29 υποψηφίους του ψηφοδέλιού της.

Σύμφωνα με τις τρέχουσες δημοσκοπήσεις, το κόμμα αυτό δεν φέρεται να καλύπτει το ελάχιστο ποσοστό εισόδου στο κοινοβούλιο (3,25%). Εάν παρ' όλα αυτά, η «Εβραϊκή Ισχύς» αποκτήσει κοινοβουλευτική παρουσία, εκτιμάται ότι το Λικούντ δεν θα συμπεριλάβει το συγκεκριμένα κόμμα σε ένα δεξιό κυβερνητικό σχήμα. Σε αντίθετη περίπτωση, μία τέτοια κίνηση θα υποδήλωνε, ότι το Ισραήλ ουσιαστικά προωθεί την πλήρη ακύρωση των συμφωνηθέντων στο Όσλο, την αθέτηση της δέσμευσής του να

---

²³ Jerusalem Post, "Left asks Supreme Court not to let Far Right run", 19.8.2019 <https://bit.ly/2ZiOSRt>

²⁴ Το Ανώτατο Δικαστήριο του Ισραήλ, συνεδριάζοντας ως Εκλογοδικείο με ειδική 9μελή σύνθεση, εξέδωσε στις 25.8.2019 την απόφασή του, που συνεκδίκασε λόγω συνάφειας τις υπ'αριθμούς 5487/19 και 5506/19 προσφυγές κατά της από 14.8.2019 απόφασης της ειδικής κοινοβουλευτικής επιτροπής, δια της οποίας επετράπη η συμμετοχή στις εκλογές της 17.9.2019 αφ' ενός της «Εβραϊκής Ισχύος» και αφ' ετέρου του «Ενιαίου Αραβικού Συνδυασμού».

Το Ανώτατο Δικαστήριο απέρριψε την υπ'αρ. 5506/19 προσφυγή (που επεδίωκε την ακύρωση της συμμετοχής στις εκλογές του «Ενιαίου Αραβικού Συνδυασμού» και ορισμένων υποψηφίων του) και αποδέχθηκε εν μέρει την υπ'αρ. 5487/19 (που επεδίωκε την ακύρωση της συμμετοχής στις εκλογές της «Εβραϊκής Ισχύος» και ορισμένων υποψηφίων της). Συγκεκριμένα, το Ανώτατο Δικαστήριο επέτρεψε τη συμμετοχή στις εκλογές του «Ενιαίου Αραβικού Συνδυασμού».

Αντιθέτως, το Ανώτατο Δικαστήριο αφ' ενός ακύρωσε την υποψηφιότητα των Μπέντσι Γκούπσταϊν (παμψηφεί) και Μπάρουχ Μάρζελ (κατά πλειοψηφία - 1:8), αφ' ετέρου αποφάσισε ομόφωνα να μην ακυρώσει την υποψηφιότητα του Ιταμάρ Μπεν-Γκβιβ, επιτρέποντάς του να συμμετέχει στο ψηφοδέλτιο της «Εβραϊκής Ισχύος», ως επίσης δεν ακύρωσε την κάθοδο στις εκλογές της 17.9.2019 του κόμματος «Εβραϊκή Ισχύς», συμφωνώντας με τη σχετική εισήγηση του Νομικού Επιτρόπου παρά τη κυβερνήσει, δρος Αβιχάι Μάντελμπλιτ.

Ολόκληρο το κείμενο της από 25.8.2019 αποφάσεως του Ανωτάτου Δικαστηρίου του Ισραήλ (5487/19 Γκιλ Σέγκαλ κλπ κατά Ιταμάρ Μπεν-Γκβιβ κλπ) : <https://bit.ly/30zII0C>

εφαρμόσει την αρχή «δύο έθνη-δύο κράτη» ως βάση επίλυσης του Παλαιστινιακού και την απαρχή περαιτέρω τριβών σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο.

Παλαιστινιακό ζήτημα

Η αραβοϊσραηλινή διένεξη και η στασιμότητα που παρατηρείται την τελευταία πενταετία στις διαπραγματεύσεις μεταξύ Ισραήλ και Παλαιστινιακής Αρχής, απασχόλησε ελάχιστα τόσο την προεκλογική εκστρατεία ενόψει των εκλογών της 9^{ης} Απριλίου 2019, όσο και την τρέχουσα. Η αιτία αυτής της ηχηρής σιγής έγκειται στο γεγονός ότι, όπως ανακοινώθηκε επίσημα από την αμερικανική πλευρά, το πολιτικό σκέλος του ειρηνευτικού σχεδίου του Προέδρου Ντόναλντ Τραμπ θα ανακοινωθεί μετά τις εκλογές της 17^{ης} Σεπτεμβρίου 2019. Αν και οι προβλέψεις για την ευόδωση του «Deal του Αιώνα» δεν είναι ευοίωνες, η αναμονή της Ουάσινγκτον να σταθεροποιηθεί το πολιτικό σκηνικό εντός του Ισραήλ αφ' ενός και αφ' ετέρου οι αμερικανικές προσπάθειες να συντονίσουν τις μετριοπαθείς συνυπάρχουσες αραβικές χώρες προς μία επιθυμητή κατεύθυνση, αποτρέπουν τους ισραηλινούς πολιτικούς να εκφράσουν μία συγκεκριμένη άποψη για το τι μέλλει γενέσθαι την επαύριον της επικείμενης ανακοίνωσης του σχεδίου.

Για την ώρα, και από τις οικονομικού χαρακτήρα προεργασίες που προωθούνται από το Στέιτ Ντηπάρτμεντ, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι οι ΗΠΑ θεωρούν πως η επίλυση της αραβοϊσραηλινής διένεξης θα συνίσταται στην αμοιβαία οικονομική ευμάρεια αμφοτέρων των πλευρών και, πάντοτε υπό την αμερικανική επιχειρηματική σκέπη, οι θρησκευτικές και εθνοτικές διαφορές θα ξεπεραστούν. Σύμφωνα με αυτήν την άποψη, όσα ζητήματα δεν κατάφεραν να επιλύσουν στην Μέση Ανατολή η επιτόπια παρουσία των αποικιοκρατικών δυτικών δυνάμεων, η διαδικασία της αποαποικιοποίησης, οι πόλεμοι, οι προσπάθειες εκδημοκρατισμού των αραβικών καθεστώτων και η λεγόμενη Αραβική Άνοιξη – εν τέλει η έσχατη λύση έγκειται στην οικονομική ανάπτυξη υπό την καθοδήγηση της Δύσης. Και ενώ οι μετριοπαθείς αραβικές χώρες του Κόλπου φαίνονται πρόθυμες να συνδράμουν προς αυτήν την κατεύθυνση, η Παλαιστινιακή Αρχή και ο γηραιός της Πρόεδρος, Μαχμούντ Αμπάς, δηλώνει εκ των προτέρων ότι δεν πρόκειται να συμπράξει στην «εμποροποίηση των εθνικών αιτημάτων» του παλαιστινιακού λαού. Η παλαιστινιακή πλευρά, δικαίως θεωρεί ότι το σχέδιο Τραμπ για την Μέση Ανατολή θα προσφέρει σαφώς περισσότερα πλεονεκτήματα προς την ισραηλινή πλευρά – πλην όμως, και η ισραηλινή πλευρά προβληματίζεται έως ποιού βαθμού θα μεταβληθεί επί τα χείρω η κυρίαρχη παρουσία του στις αμφιλεγόμενες περιοχές της Δυτικής Όχθης και της ευρύτερης περιοχής της Ιερουσαλήμ.

Από την άλλη πλευρά, οι αλληπάλληλες αναβολές της ανακοίνωσης του πολιτικού σκέλους του σχεδίου Τραμπ για την Μέση Ανατολή, μάλλον εξυπηρετούν λίγο έως πολύ, όλες ανεξαιρέτως τις πολιτικές παρατάξεις που

συμμετέχουν στην εκλογική διαδικασία της 17^{ης} Σεπτεμβρίου 2019, καθότι δεν είναι υποχρεωμένες να λάβουν συγκεκριμένες θέσεις επί των όσων μέλλεται να προταθούν από την Ουάσινγκτον εν ευθέτω χρόνω. Παρ' όλα αυτά, εντύπωση προκαλεί η απόφαση της υπηρεσιακής κυβέρνησης υπό τον Νετανιάχου να αποδεσμεύσει εκτάσεις που βρίσκονται σε τμήματα της 'περιοχής C' στην Δυτική Όχθη [περιοχή που βρίσκεται υπό τον έλεγχο του ισραηλινού στρατού, υπάρχουν διάσπαρτα αραβικά χωριά και εβραϊκοί οικισμοί, το καθεστώς των οποίων απαιτείται να παραμείνει αμετάβλητο έως την τελική ρύθμιση της εδαφικής κυριαρχίας του μελλοντικού ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους, κατ' εφαρμογή των Συμφωνιών του Όσλο] προκειμένου να ανεγερθούν 700 οικιστικές μονάδες, προοριζόμενες για τον παλαιστινιακό πληθυσμό.²⁵ Η συγκαταβατική αυτή κίνηση, η οποία προφανώς προκλήθηκε κατόπιν αμερικανικών πιέσεων, δεν αποκλείεται να αξιοποιηθεί στο μέλλον από ισραηλινής πλευράς ως επιχείρημα, προκειμένου να μην αναγκασθεί να προβεί σε περαιτέρω παραχωρήσεις στην ευρύτερη περιοχή της Ιερουσαλήμ ή σε άλλα σημεία της Δυτικής Όχθης με εντονότερη εποικιστική παρουσία.

Έχει καταστεί σαφές από αμερικανικής απόψεως, ότι η ανακοίνωση του πολιτικού σκέλους του σχεδίου Τραμπ, θα ανακοινωθεί μετά τον σχηματισμό της νέας κυβέρνησης που θα προκύψει από τις εκλογές της 17^{ης} Σεπτεμβρίου 2019. Προφανώς, το αμερικανικό ειρηνευτικό σχέδιο, όσο φιλικό και εάν θα αποδειχθεί για την ισραηλινή πλευρά, εκτιμάται ότι θα προβλέπει εδαφικές παραχωρήσεις – και επομένως θα προϋποθέτει ευρείες πολιτικές συναινέσεις σε ενδοϊσραηλινό επίπεδο. Ανεξαρτήτως, λοιπόν, από ποια στάση θα τηρήσει η παρούσα παλαιστινιακή ηγεσία, το ισραηλινό πολιτικό σύστημα θα είναι υποχρεωμένο να αποδείξει – κατ' αρχήν στην Ουάσινγκτον - την καλή του θέληση για επίλυση της χρόνιας διαφοράς. Αυτήν την αναγκαιότητα γνωρίζουν πολύ καλά οι ηγεσίες των ισραηλινών κομμάτων, κυρίως μάλιστα ο ίδιος ο Βενιαμίν Νετανιάχου αλλά και ο κυριότερος ανθυποψήφιος για την πρωθυπουργία, Μπένι Γκαντς. Η συγκεκριμένη συνειδητοποίηση ωθεί αμφοτέρους να αποφεύγουν να τοποθετηθούν σε προεκλογικό επίπεδο επί της πιθανότητας να συμφωνηθούν εδαφικές παραχωρήσεις υπέρ της παλαιστινιακής πλευράς, και δια της αμοιβαίας τους σιγής, αφήνουν ανοιχτό το ενδεχόμενο σχηματισμού κυβέρνησης εθνικής ενότητας σε μετεκλογικό χρονικό ορίζοντα.

Προφανώς, η ίδια ακριβώς συνειδητοποίηση ενθαρρύνει και τον φερόμενο ως ρυθμιστή της επικείμενης εκλογικής αναμέτρησης, Αβιγκντόρ Λίμπερμαν, να κάνει ήδη λόγο περί της ανάγκης μίας ευρύτερης ιδεολογικά κυβερνητικής σύγκλισης. Είναι σαφές ότι σκοπός μιας τέτοιας σύγκλισης, μέσα στο πλαίσιο μίας κυβέρνησης εθνικής ενότητας, δεν θα είναι να ρυθμισθούν άπαξ δια παντός οι πλείστες διαφορές που προκαλούνται από το δίπολο Θρησκείας-Κράτους εντός της εβραϊκής πλειοψηφίας, αλλά για

---

²⁵ Times of Israel, "PM's West Bank plan: 6,000 settlement homes, 700 Palestinian homes", 30.7.2019 <https://bit.ly/2HizxKC>

να μπορέσει το Ισραήλ να ηγηθεί από πολιτικές δυνάμεις που δεν θα εξαρτώνται από εθνοθηρσκευτικές προτεραιότητες, προκειμένου να υιοθετηθεί μία όσο το δυνατόν ρεαλιστικότερη και συμφέρουσα για το Ισραήλ τελική επίλυση της αραβοϊσραηλινής διαφοράς, με βάση το σχέδιο Τραμπ, όποτε αυτό ανακοινωθεί. Η εμμονή του Αβιγκντόρ Λίμπερμαν στα ζητήματα διαχωρισμού Θρησκείας-Κράτους εκτιμάται ότι είναι προσχηματική. Πραγματικός λόγος για τον σχηματισμό κυβέρνησης εθνικής ενότητας μεταξύ του Λικούντ, του «Γαλανόλευκου» και του «Ισραήλ, το Σπίτι Μας» εκτιμάται ότι θα είναι η πολιτική διαχείριση των απαιτήσεων που θα προβληθούν από αμερικανικής πλευράς για εδαφικές παραχωρήσεις στην Δυτική Όχθη και στην ευρύτερη περιοχή της Ιερουσαλήμ. Προϋπόθεση, βεβαίως, για κάτι τέτοιο, είναι η διακυβέρνηση Τραμπ να προβεί στην ανακοίνωση του πολιτικού σκέλους του ειρηνευτικού της σχεδίου.

Στο ίδιο ακριβώς πλαίσιο κινείται η ιδιότυπη υπερκομματική προεκλογική σιγή σε ό,τι αφορά την πρακτική έκβαση της κατάστασης στην μεθόριο μεταξύ Ισραήλ και Γάζας. Για την ώρα, οι διαμεσολαβητικές προσπάθειες της Αιγύπτου και η οικονομική ανθρωπιστική βοήθεια που δέχεται η Χαμάς από το Κατάρ, εξυπηρετούν απόλυτα την ισραηλινή επιδίωξη να διατηρηθεί για όσο το δυνατόν περισσότερο χρόνο το σχετικά ήρεμο κλίμα στην μεθόριο, εν μέσω προεκλογικής περιόδου. Η παρούσα ύφεση δεν εξυπηρετεί μόνο τον Βενιαμίν Νετανιάχου, αλλά και τον ανθυποψήφιό του Μπένι Γκαντς – ο οποίος και εκείνος προσωπικά φέρει σημαντική ευθύνη για τη διατήρηση της αδιέξοδης κατάστασης μετά τη στρατιωτική ένταση του καλοκαιριού του 2014, όταν ηγήτο των ισραηλινών ενόπλων δυνάμεων. Από τη δική της πλευρά, η Χαμάς, λαμβάνοντας οικονομική βοήθεια από το Κατάρ και διατηρώντας πολιτικές επαφές με την Αίγυπτο, όχι μόνο καλύπτει τρέχουσες οικονομικές ανάγκες, αλλά αφ' ενός θέτει υπό έλεγχο την λαϊκή δυσαρέσκεια των κατοίκων της Λωρίδας της Γάζας λόγω της δύσκολης οικονομικής συγκυρίας που είναι αναγκασμένοι να βιώνουν, αφ' ετέρου κερδίζει πόντους σε διεθνές και περιφερειακό διπλωματικό επίπεδο, διατηρώντας ζωντανή την επαφή με κυβερνήσεις και φορείς του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Έτσι, τόσο από παλαιστινιακής όσο και από ισραηλινής πλευράς, η διατήρηση της παρούσας ιδιότυπης προεκλογικής σιγής – παραμονές της ανακοίνωσης του σχεδίου Τραμπ – εξυπηρετεί, προς το παρόν, τις επιδιώξεις όλων των μερών ανεξαιρέτως.

Διαχείριση διεθνών σχέσεων

Η απουσία ουσιαστικής προεκλογικής αντιπαράθεσης ως προς την πολιτική που ακολουθεί το Ισραήλ σε περιφερειακό επίπεδο, και ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την παρουσία του στον συριακό εμφύλιο, στην αντιμετώπιση του μονίμου κινδύνου της φιλοϊρανικής Χεζμπολάχ στον Νότιο Λίβανο και στην προσπάθεια ευαισθητοποίησης της διεθνούς κοινότητας για την αποτροπή του ενδεχομένου ανάπτυξης πυρηνικού οπλοστασίου εκ μέρους του Ιράν, οφείλεται στο ότι όλα τα εβραϊκά πολιτικά κόμματα συμφωνούν με την

διαχείριση της διακυβέρνησης Νετανιάχου. Άλλωστε, καμία πολιτική παράταξη, που ανήκει στον εβραϊκό κομματικό χώρο, δεν τόλμησε κατά την τελευταία δεκαετία να αμφισβητήσει την αναγκαιότητα ανάληψης στρατιωτικής δράσης ή μέτρων αστυνομικής καταστολής εναντίον της Χαμάς, της Ισλαμικής Τζιχάντ, της Χεζμπολάχ ή άλλων ένοπλων αραβικών πυρήνων εντός και εκτός Ισραήλ. Οι μόνες πολιτικές φωνές που επέκριναν τη διακυβέρνηση Νετανιάχου προέρχονται είτε από τα αραβικά κόμματα που παραδοσιακά, δεν μετέχουν σε καμία κυβέρνηση συνασπισμού, είτε από εβραϊκές οργανώσεις που κινούνται στον χώρο της εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς. Συνεπώς, δεν θα πρέπει να εκπλήσσει το γεγονός ότι ζητήματα που άπτονται του περιφερειακού ρόλου του Ισραήλ και των στρατιωτικών μέτρων που κατά καιρούς εφαρμόζει, απουσιάζουν παντελώς από την τρέχουσα προεκλογική αντιπαράθεση, αφήνοντας, ουσιαστικά, το πεδίο 'ελεύθερο' στον Βενιαμίν Νετανιάχου και στο Λικούντ να προβάλλουν τα επιτεύγματα της εξωτερικής πολιτικής που εφαρμόσθηκε τα τελευταία χρόνια. Έτσι, όπως ακριβώς συνέβη και κατά την προηγούμενη προεκλογική περίοδο ενόψει των εκλογών της 9^{ης} Απριλίου 2019, έτσι και τώρα, όσο θα πλησιάζει η 17^η Σεπτεμβρίου, ο Νετανιάχου αναμένεται να πυκνώσει τις εθιμοτυπικές του επαφές, είτε στο Ισραήλ είτε στο εξωτερικό, με ξένους ηγέτες, για να υπενθυμίσει στην ισραηλινή κοινή γνώμη ότι η χώρα του «έξω πάει καλά».

Την ίδια στιγμή, ανάλογες και όσο κατά το δυνατόν εξωστρεφείς κινήσεις, προωθεί ο Γιαΐρ Λαπίντ του «Γαλανόλευκου», χωρίς όμως να αναμένεται σημαντική επιρροή στην αύξηση της δημοτικότητάς του. Παραμονές των εκλογών της 9^{ης} Απριλίου, ο Λαπίντ μετέβη στη Γαλλία για να συναντηθεί με τον Γάλλο Πρόεδρο, Ιμανουέλ Μακρόν, και τώρα αναμένεται να πραγματοποιήσει επίσκεψη στην Ιαπωνία – κινήσεις με ασαφή σκοπιμότητα και ακόμα περισσότερο ασαφές πρακτικό περιεχόμενο. Ανάλογη μετάβαση του Μπένι Γκαντς στις ΗΠΑ, στα πλαίσια σειράς συναντήσεων του με αξιωματούχους της Στέιτ Ντηπάρτμεντ και της εβραϊκής ομογένειας, μάλλον πέρασαν αδιάφορες τόσο εκεί, όσο και στο Ισραήλ. Είναι γεγονός ότι στην παρούσα ισραηλινή πραγματικότητα, πλην του Βενιαμίν Νετανιάχου, δεν υπάρχει άλλη πολιτική προσωπικότητα που έχει την δυνατότητα να επιδείξει ικανότητες σε διπλωματικό επίπεδο. Κατά την τρέχουσα προεκλογική περίοδο, δεν ακούστηκε ουσιαστικός αντίλογος στην εξωτερική πολιτική που εφαρμόζει η διακυβέρνηση Νετανιάχου τα τελευταία χρόνια. Ιδιαίτερα την τελευταία πενταετία, το Ισραήλ σημείωσε σημαντικές διπλωματικές επιτυχίες, καλλιεργώντας συμφέρουσες περιφερειακές ισορροπίες με τη ρωσική παρουσία στη Συρία, ενισχύοντας τις σχέσεις με τις άλλοτε απρόσιτες χώρες του Αραβικού Κόλπου, με την Ινδία, με τις χώρες της Αφρικής, με χώρες-μέλη της ΕΕ που άλλοτε διατηρούσαν επιφυλακτική στάση - με αποκορύφωμα βέβαια την μεταφορά της αμερικανικής πρεσβείας από το Τελ Αβίβ στην Ιερουσαλήμ.

Το Ισραήλ στην Ανατολική Μεσόγειο

Όπως και με τα υπόλοιπα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής που διαχειρίστηκε η διακυβέρνηση Νετανιάχου, απουσιάζουν από την τρέχουσα προεκλογική εκστρατεία ζητήματα που σχετίζονται με τη θέση του Ισραήλ στον ενεργειακό χάρτη της Ανατολικής Μεσογείου. Καθ' όλη τη διάρκεια της προηγούμενης κυβερνητικής θητείας, καμία πολιτική δύναμη στο Ισραήλ δεν επέκρινε τις κυβερνητικές αποφάσεις που προώθησαν την ενίσχυση των σχέσεων με την Ελλάδα, την Κύπρο, την Αίγυπτο, τις ΗΠΑ και την ΕΕ με αφορμή την εκμετάλλευση του φυσικού αερίου. Μάλιστα, σε σύγκριση με την προηγούμενη προεκλογική περίοδο για τις εκλογές της 9^{ης} Απριλίου 2019, τώρα απουσιάζουν παντελώς οι επικρίσεις που ακούγονταν από την αντιπολίτευση περί ιδιαιτέρων σχέσεων του Νετανιάχου και του περιβάλλοντός του με συγκεκριμένα επιχειρηματικά συμφέροντα που εμπλέκονται στην εκμετάλλευση του ισραηλινού φυσικού αερίου. Με την ενεργό ανάμιξη και των ΗΠΑ, ιδιαίτερα μετά την παρουσία του Αμερικανού Πρέσβη στο Ισραήλ στις εργασίες της Τριμερούς Διάσκεψης της Μπέερ Σέβα τον Δεκέμβριο του 2018, και μετέπειτα με την συμμετοχή του Αμερικανού ΥΠΕΞ στην επόμενη Τριμερή, που πραγματοποιήθηκε στην Ιερουσαλήμ τον Ιούνιο του 2019, τερματίστηκαν οι 'δεύτερες σκέψεις' από πλευράς ισραηλινών εμπειρογνομόνων όσον αφορά στη σπουδαιότητα και βιωσιμότητα του άξονα Ισραήλ-Κύπρου-Ελλάδας στον τομέα της ενέργειας και της εν γένει περιφερειακής τους πολιτικής και στρατιωτικής συνεργασίας. Επισημαίνεται μάλιστα, ότι στο ισραηλινό πολιτικό περιβάλλον δεν υφίσταται κομματικός φορέας που να εκφράζει a priori αντιαμερικανικές θέσεις – με εξαίρεση τα μειονοτικά αραβικά κόμματα, λόγω της παραδοσιακά φιλοϊσραηλινής στάσης των Ηνωμένων Πολιτειών στο Παλαιστινιακό. Ως εκ τούτου, η ευρύτερη πολιτική συναίνεση ως προς τη διαχείριση των περιφερειακών ζητημάτων που άπτονται του τομέα της ενέργειας, προλέγει περαιτέρω εμβάθυνση της συνεργασίας μεταξύ της ισραηλινής κυβέρνησης που θα σχηματισθεί μετά τις εκλογές του Σεπτεμβρίου με τον ελληνικό περιφερειακό παράγοντα, γεγονός που διαφαίνεται ότι θα ενθαρρυνθεί εκ μέρους τοπικών και διεθνών επιχειρηματικών παραγόντων.

Σχέσεις Ισραήλ - Τουρκίας

Η μοναδική χώρα της περιοχής που αναφέρθηκε επανειλημμένα κατά την τρέχουσα προεκλογική περίοδο στο Ισραήλ ήταν η Τουρκία και ο Πρόεδρος της, Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν. Συγκεκριμένα, μετά την ανακοίνωση ότι η χώρα πρόκειται να προσέλθει στις κάλπες εκ νέου το Σεπτέμβριο, και ενώ πλήθαιναν οι φήμες ότι υπάρχει περιθώριο συνεννόησης για μετεκλογική συνεργασία μεταξύ Νετανιάχου και Γκαντς, και ο Τύπος διέρρηξε πληροφορίες περί της πρόθεσης του Βενιαμίν Νετανιάχου να προβεί σε νομοθετικές ρυθμίσεις που θα εφοδίαζαν τους δικηγόρους του με επιχειρήματα επί το τέλει να καθυστερήσει ακόμα περισσότερο η πρόοδος της ανακριτικής διαδικασίας εναντίον του, ο αρχηγός του κόμματος «Υπάρχει Μέλλον» και εκ των κομματικών εταίρων της παράταξης

«Γαλανόλευκου», Γιαΐρ Λαπίντ, αποφάσισε να διοργανώσει πολιτική συγκέντρωση στο κέντρο του Τελ Αβίβ το βράδυ της 25^{ης} Μαΐου 2019. Σύνθημα της συγκέντρωσης εκείνης ήταν «*Να Κτίσουμε Μαζί Τείχος Προστασίας της Δημοκρατίας*» και η σχετική αφίσα περιείχε την εξής φράση: «*Δεν θα αφήσουμε τον Νετανιάχου να παρασύρει το Ισραήλ σε νομοθεσία τουρκικού τύπου, που θα προστατεύει τον ηγέτη της χώρας με δικαστική ασυλία*».²⁶

Οι διοργανωτές της συγκέντρωσης φρόντισαν να εφοδιάσουν τους χιλιάδες παρευρισκόμενους με κόκκινα οθωμανικά φέσια, παραπέμποντας άμεσα στο καθεστώς του 'άβουλου υπηκόου' που δεν τολμά να φέρει καμία αντίρρηση στον εκάστοτε Σουλτάνο. Αξίζει μάλιστα να επισημανθεί ότι το κόκκινο φέσι ενέχει όμως ακόμα έναν ιδιαίτερο συμβολισμό, που συνδέεται με την εβραϊκή παρουσία στην Παλαιστίνη κατά την περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας: Κατά τα χρόνια εκείνα, και όταν γιορταζόταν η εβραϊκή γιορτή «Πούριμ» (σ.σ. *μία γιορτή που οι δημόσιες εκδηλώσεις της μοιάζουν με τις χριστιανικές Απόκριες*), οι υπερροθόδοξοι Εβραίοι που κατοικούσαν στην Ιερουσαλήμ, αντί για το μαύρο καπέλο της τυπικής τους ενδυμασίας, φορούσαν ένα κόκκινο φέσι θέλοντας με αυτόν τον τρόπο να διακωμωδήσουν τους κοινωνικούς περιορισμούς που επέβαλαν οι τοπικές Οθωμανικές Αρχές στο εβραϊκό στοιχείο της πόλης. Το έθιμο του 'κόκκινου φεσιού' κατά τη διάρκεια του Πούριμ στην Ιερουσαλήμ τηρείται μέχρι σήμερα στις γειτονιές των Υπερορθόδοξων Εβραίων.²⁷

Η ομιλία του Γιαΐρ Λαπίντ επέκρινε κατά τρόπο δεικτικό τον τρόπο με τον οποίον ο Τούρκος Πρόεδρος κυβερνά την χώρα του και προέβη σε σαφείς αναλογίες στον τρόπο με τον οποίον ο Βενιαμίν Νετανιάχου επιδιώκει να αποφύγει τον ποινικό του κολασμό με νομιμοφανείς μεθόδους, επιχειρώντας να αλλάξει την ισχύουσα νομοθεσία, παραμονές των επικείμενων βουλευτικών εκλογών. Οι εκτενείς επικριτικές αναφορές κατά του τουρκικού καθεστώτος και των συνταγματικών υπερεξουσιών του Προέδρου Ερντογάν συνοδεύονταν από την επαναλαμβανόμενη κραυγή του πλήθους των διαδηλωτών «*Όχι, Όχι, Όχι. Δεν θα σε αφήσουμε να μας κάνεις μια Τουρκία*».

Ανάλογες ευθείες αναφορές κατά του τουρκικού πολιτικού συστήματος και του Προέδρου Ερντογάν ακούστηκαν επανειλημμένα, και καθ' όλη τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου, από ηγετικά στελέχη του «Κόμματος των Εργατικών», του αριστερότερου «Μέρετς» και από τον επικεφαλής του

---

²⁶ Times of Israel, "Thousands gather for mass rally to 'safeguard Israeli Democracy' against Netanyahu", 25.5.2019 <https://bit.ly/2Mt0v6z> και Times of Israel, "At rally, Gantz and Lapid vow they won't let Netanyahu turn Israel into Turkey", 25.5.2019 <https://bit.ly/2L3wM0P>

²⁷ Πρβλ. Be-Khadrei Kharidim (bhol.co.il), "Be-Wijnitz hodi: Bi-Sh'at ha'Tisch ve ha'Tfila asur le-hitkhaps", [Η θεολογική Σχολή Βίζνιτς ανακοινώνει: Κατά τη διάρκεια της Τελετής της Αγίας Τράπεζας (Tisch) και στις Προσευχές, απαγορεύεται η μεταμφίεση], 21.2.2013 <https://bit.ly/2ZpGfVp>

«Ενιαίου Αραβικού Συνδυασμού», Άιμαν Όντε, ηγέτη του μετριοπαθέστερου αριστερού αραβικού κόμματος Hadash.²⁸

Παράλληλα, και από πλευράς Νετανιάχου και των δεξιών κυβερνητικών του εταίρων, υπήρξαν επικριτικές αναφορές κατά της Τουρκίας, αλλά για διαφορετικούς λόγους. Το ισραηλινό Υπουργείο Εξωτερικών εξέδωσε ανακοίνωση με την οποία καταδίκασε την τουρκική παρουσία πλησίον των ακτών της Κυπριακής Δημοκρατίας – μία κίνηση που, τυπικά τουλάχιστον, υπερέβαινε τις αρμοδιότητες μίας υπηρεσιακής κυβέρνησης με αρμοδιότητες περιορισμένες ενόψει της διενέργειας της εκλογικής διαδικασίας της 17^{ης} Σεπτεμβρίου.²⁹

Ωστόσο, θα πρέπει να επισημανθεί ότι, σύμφωνα με την γενικότερη τάση που επικρατεί σε ευρείς ισραηλινούς κύκλους, η ένταση στις τουρκοϊσραηλινές σχέσεις οφείλεται αποκλειστικά και μόνο στην ηγεσία του Προέδρου Ερντογάν. Αντιθέτως, στο Ισραήλ φαίνεται πως δεν έχει γίνει απολύτως κατανοητό το γεγονός ότι ο Πρόεδρος Ερντογάν εκφράζει τα πηγαία αισθήματα της τουρκικής κοινής γνώμης έναντι του Ισραήλ και της εβραϊκής παρουσίας στην παλαιστινιακή αραβική/μουσουλμανική γενέτειρα – όπως η τουρκική κοινωνία την αντιλαμβάνεται, διεπόμενη από θρησκευτικό συναισθηματισμό.

Παρ' όλα αυτά, οι βολές που εκτοξεύονται κατά της μονολιθικότητας του τουρκικού πολιτικού συστήματος και του Προέδρου Ερντογάν προσωπικά - είτε κατά τη διάρκεια, είτε πριν την μακρά προεκλογική περίοδο που βιώνει η χώρα από τα τέλη Δεκεμβρίου του 2018 - δεν θα πρέπει να οδηγούν την ελληνική και την κυπριακή πλευρά στο συμπέρασμα, ότι οι ισραηλινοί κομματικοί αρχηγοί της αντιπολίτευσης γνωρίζουν σε βάθος την κυπριακή διένεξη ή τον ελληνοτουρκικό περιφερειακό ανταγωνισμό. Η πραγματικότητα καταδεικνύει σαφώς, ότι οι επικρίσεις κατά της Τουρκίας εκφράζονται πρωτίστως λόγω των ενδοϊσραηλινών πολιτικών διαφορών και των τεταμένων ιδεολογικών πολώσεων. Ωστόσο, η γενική δυσaréσκεια που υπάρχει στο Ισραήλ κατά της τουρκικής περιφερειακής πολιτικής εν γένει και η αντίστοιχη συμπάθεια προς τον ελληνικό περιφερειακό παράγοντα, έχει δημιουργήσει την τελευταία δεκαετία πρόσφορο έδαφος για περαιτέρω διαφώτιση της ισραηλινής κοινής γνώμης και των κομματικών της ηγεσιών

---

²⁸ Times of Israel, "Thousands gather for mass rally to 'safeguard Israeli Democracy' against Netanyahu", 25.5.2019 <https://bit.ly/2Mt0v6z> και Times of Israel, "At rally, Gantz and Lapid vow they won't let Netanyahu turn Israel into Turkey", 25.5.2019 <https://bit.ly/2L3wM0P>

²⁹ Στις 10.7.2019 Ο εκπρόσωπος Τύπου του ισραηλινού Υπουργείου Εξωτερικών, Εμμανουέλ Ναχσιόν, ανακοίνωσε μέσω του υπηρεσιακού του λογαριασμού του στο twitter την ακόλουθη ανακοίνωση: «Το Ισραήλ παρακολουθεί με σοβαρή ανησυχία τα πρόσφατα μέτρα που έλαβε η Τουρκία στα ανοιχτά των βορειοδυτικών ακτών της Κύπρου και διαβεβαιώνει εκ νέου την πλήρη στήριξη και αλληλεγγύη του προς την Κυπριακή Δημοκρατία στην ενάσκηση των κυριαρχικών της δικαιωμάτων επί των θαλασσιών της περιοχών και στην εναντίωσή της σε οποιαδήποτε απόπειρα παραβίασης των δικαιωμάτων της».

Πρβλ. <https://twitter.com/EmmanuelNahshon/status/1148903794115338240?s=20>

σχετικά με την πολυπλοκότητα των ελληνοτουρκικών διαφορών και τις -εν πολλοίς - άγνωστες στο Ισραήλ των καθημερινών εκφάνσεων του άλυτου Κυπριακού προβλήματος.

V. ΑΡΑΒΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

Όταν το 2014 η Κνέσετ αποφάσισε να αυξήσει το ελάχιστο εκλογικό μέτρο εισόδου των κομμάτων στο κοινοβούλιο από 2% στο 3,25% που ισχύει μέχρι σήμερα,³⁰ τα αραβικά πολιτικά κόμματα Hadash, Ra'am-Ta'al και Balad αποφάσισαν να συσπειρωθούν και να συμμετέχουν στις εκλογές της 17.3.2015 υπό τον σχηματισμό «Ενιαίος Αραβικός Συνδυασμός», διατηρώντας παράλληλα την οργανωτική τους αυτοτέλεια και ιδεολογική τους ταυτότητα.³¹ Ουσιαστικά, για την αραβική πολιτική σκηνή στο Ισραήλ, ο σχηματισμός του «Ενιαίου Αραβικού Συνδυασμού» υπήρξε μία αναγκαιότητα, προκειμένου η αραβική μειονότητα (20% του πληθυσμού της χώρας) να διατηρήσει τη δική της φωνή στο κοινοβούλιο, παρά τις ιδεολογικές διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στα τέσσερα αυτά κόμματα που τον απάρτιζαν. Στις εκλογές του 2015 ο «Ενιαίος Αραβικός Συνδυασμός» αποτέλεσε το τρίτο σε δύναμη πολιτικό κόμμα στην Κνέσετ, καταλαμβάνοντας 13 έδρες (10,6%, 446.583 ψήφοι),³² καταφέροντας να συσπειρώσει ετερόκλητες ψήφους από τις κατά τόπους αραβικές τοπικές κοινωνίες, οι οποίες έθεσαν την κοινή καταγωγή, θρησκεία και κουλτούρα υπεράνω οιαδήποτε άλλων μικροπολιτικών κριτηρίων. Όσον αφορά την μετεκλογική συμπεριφορά του «Ενιαίου Αραβικού Συνδυασμού», του πρώτου στην ιστορία του ισραηλινού κοινοβουλευτισμού ενιαίου αραβικού κόμματος, δεν υπήρχαν εκπλήξεις: Ήταν εξ αρχής ξεκάθαρο από την ιδρυτική του διακήρυξη και τις δηλώσεις των ηγετικών του στελεχών, ότι ακόμα και στην απίθανη περίπτωση που θα του υποβαλλόταν πρόταση να συμμετάσχει σε κυβέρνηση συνασπισμού και να συγκατοικήσει με τα κόμματα του λεγόμενου «εβραϊκού/σιωνιστικού τόξου» (σ.σ. *έτσι αποκαλούνται τα εβραϊκά κόμματα στον αραβικό δημόσιο λόγο*), ο «Ενιαίος Αραβικός Συνδυασμός» θα απέρριπτε ένα τέτοιο ενδεχόμενο χωρίς δεύτερη συζήτηση.

Αναμφίβολα, η πιθανότητα συγκατοίκησης αραβικών και εβραϊκών κομμάτων σε μία ισραηλινή κυβέρνηση συνασπισμού το 2015, ήταν αδύνατη και οι αιτίες ήταν προφανείς. Αυτό όμως δεν σήμαινε ότι η συνύπαρξη των τριών αραβικών κομμάτων του «Ενιαίου Αραβικού

---

³⁰ Περί των πολιτικών συγκυριών που οδήγησαν στην αύξηση του εκλογικού μέτρου εισόδου των κομμάτων στο ισραηλινό κοινοβούλιο, βλ. Γαβριήλ Χαρίτος, *Ισραήλ: Πολιτειακές αλλαγές εν μέσω οξείας κομματικής πόλωσης*, Κείμενο Ανάλυσης Νο.8, ΚΕΜΜΙΣ - Κέντρο Μεσογειακών Μεσανατολικών Ισλαμικών Σπουδών, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, 27.4.2014 <https://bit.ly/2HkgNue>

³¹ Περί του ιστορικού υποβάθρου της αραβικής παρουσίας στο ισραηλινό κοινοβούλιο, από την δεκαετία του 1950 έως και τη σύσταση του «Ενιαίου Αραβικού Συνδυασμού» στις εκλογές της 17.3.2015, ως επίσης και για τις ιδεολογικές διαφορές μεταξύ των συνεργαζομένων κομμάτων Hadash, Ra'am-Ta'al και Balad, βλ. Γαβριήλ Χαρίτος, *Η αραβική ψήφος στο Ισραήλ: Από τα 'Κόμματα-Δορυφόρους' της δεκαετίας του '50, στον Ενιαίο Αραβικό Συνδυασμό του 2015*, Κείμενο Πολιτικής 5/2015, Κυπριακό Κέντρο Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Μάιος 2015 <https://bit.ly/30okcQ4>

³² Πηγή: Ισραηλινό Ινστιτούτο Δημοκρατίας (IDI, *Israel Democracy Institute - Ha'Makhon ha'Israeli le-Demokratia*). [Αποτελέσματα εκλογών 17.3.2015: <https://bit.ly/2Z64psP>]

Συνδυασμού» θα ήταν ευκολότερη. Όπως είχε εξ αρχής επισημανθεί,³³ για να μπορέσει ο πολυκομματικός αυτός σχηματισμός να μακροημερεύσει, θα έπρεπε να υπερκερασθούν εξαιρετικά σημαντικές διαφορές – ιδεολογικές, κοινωνικές και θρησκευτικές. Θεσμικός ‘κορμός’ του «Ενιαίου Συνδυασμού» μοιραίως αποτέλεσε το μεγαλύτερο κόμμα, το αριστερό κόμμα Hadash, το οποίο προσέλκυε την εκλογική του δύναμη από την δικοινοτική πόλη της Χάιφα, την «κόκκινη πόλη», όπως συνηθίζεται να αποκαλείται στο Ισραήλ, καταδεικνύοντας την παραδοσιακά αριστερόστροφη ιδεολογική τάση της πλειοψηφίας των μονίμων κατοίκων της, Εβραίων και Αράβων. Η ιστορική πορεία του Hadash αποδεικνύει ότι είναι δυνατή η συμπόρευση Εβραίων και Αράβων αριστερών διανοουμένων, με τον επί σειρά ετών εβραϊκής καταγωγής βουλευτή του Ντοβ Χανίν να εκπροσωπεί επαξίως τις θέσεις του κόμματός του στην Κνέσετ. Με τη σύσταση του «Ενιαίου Αραβικού Συνδυασμού» όμως, το Hadash ήταν υποχρεωμένο να συμβιβαστεί αφ’ ενός με τον καθαρά εθνικιστικό και οξύ δημόσιο λόγο του κόμματος Balad – σημαίνοντα στελέχη του οποίου κατά τα τελευταία χρόνια έχουν εμπλακεί σε ποινικές διώξεις για ενέργειες που αντίκεινται στην ασφάλεια της χώρας – και αφ’ ετέρου με τα κόμματα Ra’am και Ta’al, που εν πολλοίς εκφράζουν τις πολιτικές θέσεις των ισλαμιστικών κινημάτων του Βορείου και του Νοτίου Ισραήλ. Ενώ στην ιδρυτική διακήρυξη τονίζονταν όλα τα κοινά στοιχεία που πράγματι ενώνουν και εκφράζουν την συντριπτική πλειοψηφία της αραβικής μειονότητας του Ισραήλ (*ισονομία Εβραίων-Αράβων, προώθηση της παλαιστινιακής ταυτότητας στο τοπικό αραβικό εκπαιδευτικό σύστημα, αποχώρηση του Ισραήλ από την Ανατολική Ιερουσαλήμ και την Δυτική Όχθη, εκκένωση των εβραϊκών εποικισμών, δημιουργία παλαιστινιακού ανεξάρτητου κράτους και επιστροφή στα σύνορα προ του Πολέμου του 1967 κ.λ.π.*), στα χρόνια που μεσολάβησαν από τις εκλογές του 2015 έως σήμερα, φάνηκε ολοένα και περισσότερο ότι τελικά, ο οξύς πολιτικός λόγος των βουλευτών που προέρχονταν από το εθνικιστικό Balad ‘χρωμάτισε’ επικοινωνιακά τον «Ενιαίο Αραβικό Συνδυασμό». Έτσι, οι ‘κρυφές ατζέντες’ των κομμάτων που συμμετείχαν στον ενιαίο τρικομματικό σχηματισμό, υπερκέρασαν τον σκοπό που το δικοινοτικό Hadash είχε κατά νου : Τη σταδιακή ομαλή ενσωμάτωση του αραβικού μουσουλμανικού στοιχείου στην ισραηλινή κοινωνία και την λείανση των διαφορών σε ενδοϊσραηλινό επίπεδο, διαφυλάσσοντας παράλληλα την εθνική-παλαιστινιακή-μουσουλμανική ταυτότητα της συντριπτικής πλειοψηφίας της αραβικής μειονότητας του 20% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Αυτό ήταν άλλωστε και το κύριο στίγμα της προεκλογικής του καμπάνιας το 2015. Κατά πόσον βέβαια, ένας τέτοιος μεγαλεπήβολος στόχος θα μπορούσε να εφαρμοσθεί στην πράξη - και δη στην δεδομένη ισραηλινή πραγματικότητα – όταν εξ αρχής δηλώνεται ότι ο «Ενιαίος Αραβικός

---

³³ Γαβριήλ Χαρίτος, *Η αραβική ψήφος στο Ισραήλ: Από τα 'Κόμματα-Δορυφόρους' της δεκαετίας του '50, στον Ενιαίο Αραβικό Συνδυασμό του 2015*, Κείμενο Πολιτικής 5/2015, Κυπριακό Κέντρο Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Μάιος 2015 σ.49-54 <https://bit.ly/30okcQ4>

Συνδυασμός» δεν πρόκειται ποτέ να συγκατοικήσει στην κυβέρνηση με τα υπόλοιπα (εβραϊκά) κόμματα – αποτελεί ερώτημα προς διερεύνηση.

Οι υπόκωφες διαφορές που αναπτύσσονταν μεταξύ των τριών αραβικών κομμάτων οδήγησαν στην διάλυση του «Ενιαίου Αραβικού Συνδυασμού», παραμονές των εκλογών της 9^{ης} Απριλίου 2019. Σε εκείνην την εκλογική αναμέτρηση, τα αραβικά κόμματα κατήλθαν αυτόνομα, συγκεντρώνοντας συνολικά 10 έδρες.³⁴ Με άλλα λόγια, στις εκλογές της 9^{ης} Απριλίου 2019, η αραβική παρουσία στην Κνέσετ συρρικνώθηκε κατά 3 έδρες – τη στιγμή που ο «Ενιαίος Αραβικός Συνδυασμός» στις εκλογές του 2015 είχε καταλάβει 13 έδρες. Σε πραγματικούς αριθμούς, στις εκλογές της 9^{ης} Απριλίου 2019, σε σχέση με τις εκλογές του 2015, 109.475 ψηφοφόροι εγκατέλειψαν τον «Ενιαίο Αραβικό Συνδυασμό» - αριθμός διόλου ευκαταφρόνητος.

Ωστόσο, οι 10 αραβικές έδρες συνέχιζαν να αποτελούν την τρίτη σε δύναμη άτυπη κοινοβουλευτική ομάδα, εθνικά και θρησκευτικά διακριτή, στην 120μελη Κνέσετ. Το γεγονός αυτό, από μόνο του, συνέβαλε στο να ανανεωθούν οι διάυλοι επικοινωνίας μεταξύ των αραβικών κομμάτων και να συστήσουν εκ νέου τον «Ενιαίο Αραβικό Συνδυασμό», ο οποίος και κατέρχεται ξανά ως ενιαίος πολιτικός σχηματισμός στις επικείμενες βουλευτικές εκλογές της 17^{ης} Σεπτεμβρίου 2019. Την επανασύνδεση των αραβικών κομμάτων προφανώς διευκόλυνε το γεγονός της αλλαγής ηγεσίας του εθνικιστικού Balad, σε συνδυασμό με την (φερόμενη ως) εθελούσια αποχώρηση συγκεκριμένων βουλευτών του, που είχαν προκαλέσει το κοινό αίσθημα, όσο μόνο της εβραϊκής ισραηλινής γνώμης, αλλά – απ' ό,τι φαίνεται – και ένα σημαντικό τμήμα της αραβικής μειονότητας στο Ισραήλ.

Στις επικείμενες εκλογές, το στοίχημα που καλείται να κερδίσει ο «Ενιαίος Αραβικός Συνδυασμός» είναι η ανάκτηση των 'χαμένων' αραβικών ψήφων και η επανάληψη της εκλογικής επιτυχίας του 2015, κατακτώντας και πάλι την τρίτη θέση στην Κνέσετ. Είναι πολύ νωρίς ακόμα να εκτιμηθεί κατά πόσον το «Ενιαίος Αραβικός Συνδυασμός» θα μπορέσει ποτέ να μετεξελιχθεί σε ενιαίο πολιτικό κόμμα. Οι κοινωνικές και ιδεολογικές διαφορές σε τοπικό επίπεδο φαίνονται αγεφύρωτες εντός της αραβικής

---

³⁴ Στις εκλογές της 9.4.2019 αντιπροσωπεύονταν στο ισραηλινό κοινοβούλιο δύο αραβικοί πολιτικοί σχηματισμοί: Α) Ο κοινός συνδυασμός Hadash-Ta'al συγκέντρωσε 193.442 ψήφους (4,5%, 6 έδρες) και Β) Ο κοινός συνδυασμός Ra'am-Balad συγκέντρωσε 143.666 ψήφους (3,3%, 4 έδρες). Πηγή: Ισραηλινό Ινστιτούτο Δημοκρατίας (*IDI, Israel Democracy Institute – Ha'Makhon ha'Israeli le-Demokratia*). [Αποτελέσματα εκλογών 9.4.2019: <https://bit.ly/2VmZukx>] Ο συνδυασμός Hadash-Ta'al στηρίχθηκε από ηπιότερες ιδεολογικές τάσεις της αραβικής κοινωνίας και το κόμμα Hadash διατήρησε κατά το δυνατόν τον δικοινοτικό του χαρακτήρα, παρά τις όποιες σημαντικές απώλειες μετά την αποχώρηση από την ενεργό πολιτική ζωή του εβραϊκής καταγωγής, τ έως βουλευτή του, Ντοβ Χανίν. Από την άλλη, ο συνδυασμός Ra'am-Balad απηχεί τις απόψεις των ισλαμιστικών συντηρητικών κινημάτων της Γαλιλαίας και της Νέγκεβ, ως επίσης και μίας σημαντικής μερίδας της τοπικής αραβικής γνώμης που προάγει εθνικιστικές παλαιστινιακές απόψεις.

μειονότητας στο Ισραήλ και είναι εξαιρετικά δύσκολο να καλλιεργηθεί μία κοινή συνισταμένη, όσο δεν επιλύεται η χρόνια αραβοϊσραηλινή διένεξη.

Η 22^α Αυγούστου 2019 θα μπορούσε να αποτελέσει μία ημέρα ιστορικής σημασίας για την θέση των αραβικών κομμάτων στο ισραηλινό πολιτικό σύστημα. Η ευρείας κυκλοφορίας εφημερίδα *Yediot Aharonot* στο πρωτοσέλιδο εκείνης της μέρας έφερε τον επικεφαλής του «Ενιαίου Αραβικού Συνδυασμού», Άιμαν Ούντε, να δηλώνει πρόθυμος να συμμετάσχει σε μία κεντροαριστερή κυβέρνηση συνασπισμού που θα προέκυπτε μετά τις επικείμενες εκλογές.³⁵ Όπως ήταν φυσικό, οι επικρίσεις εκ μέρους του Λικούντ και της Δεξιάς τόνισαν αμέσως το γεγονός ότι το «Γαλανόλευκο» «είναι έτοιμο να φέρει τους Άραβες στην εξουσία». Παράλληλα όμως, ούτε οι εβραϊκές αριστερές δυνάμεις φάνηκαν ενθουσιασμένες με το ενδεχόμενο να συμπράξουν σε μία κυβέρνηση συνασπισμού με τους Άραβες μειονοτικούς. Ο βουλευτής του «Γαλανόλευκου» και στρατηγός εν αποστρατεία Γκάμπι Ασκενάζι, απέρριψε αμέσως κάτι τέτοιο, λέγοντας ότι το κόμμα του δεν πρόκειται να συνεργασθεί με πολιτικές δυνάμεις που δεν δέχονται την εβραϊκής-δημοκρατικής φυσιογνωμία του ισραηλινού κράτους. Σιβυλλικές ήταν οι δηλώσεις του ηγέτη των «Εργατικών», Αμίρ Πέρετς, ο οποίος ναι μεν αποτίμησε τις δηλώσεις Ούντε ως ένα «θετικό βήμα, ούτως ώστε οι Άραβες πολίτες της χώρας να αναπτύξουν το «αίσθημα του ανήκειν» στο πολιτικό σύστημα του Ισραήλ», αλλά κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ακόμα και εάν ο Άιμαν Ούντε θα ήθελε να συμμετάσχει σε μία κυβέρνηση συνασπισμού, το εθνικιστικό κόμμα *Balad* δεν θα του το επέτρεπε. Η «Δημοκρατική Παράταξη», θέλοντας να αποφύγει να εκφράσει μία καθαρή άποψη, προέβη στην διαπίστωση (λαμβάνοντας υπ'όψιν κυρίως την αντίδραση του «Γαλανόλευκου») ότι «υπάρχει πολύς δρόμος ακόμα» μέχρι Άραβες και Εβραίοι Υπουργοί να κάθονται δίπλα-δίπλα στα κυβερνητικά έδρανα.³⁶

Ο Άιμαν Ούντε, το ίδιο πρωί, - αφού μάλιστα πληροφορήθηκε από τα ΜΜΕ την οργισμένη αντίδραση του εθνικιστικού *Balad* - διευκρίνισε με δήλωσή του, ότι δεν αποδόθηκαν επακριβώς τα λεγόμενά του στο κύριο άρθρο της εφημερίδας, που αποτελούσε άλλωστε περίληψη ολόκληρου του κειμένου της συνέντευξής του, και που επρόκειτο να δημοσιευθεί στο φύλλο της επόμενης ημέρας. Ο Ούντε, στη σχετική δήλωσή του που δόθηκε αυθημερόν στη δημοσιότητα, ουσιαστικά ξεκαθάρισε τα αιτήματα της

---

³⁵ *Yediot Aharonot*, "Ayman Udeh maftia: 'Mukhan le-hitztaf le-koalitziat Merkaz-Smol'" [μτφ. Ο Άιμαν Ούντε εκπλήσσει: 'Είμαι έτοιμος να συμμετάσχω σε κεντροαριστερή κυβέρνηση συνασπισμού'], 22.8.2019 <https://bit.ly/2KQpAX7>

³⁶ Nachum Barnea, "Ayman Udeh: Biladeinu af-ekhad lo iakhol" [μτφ. «Άιμαν Ούντε: Χωρίς εμάς κανένας δεν μπορεί»] *Yediot Aharonot* (Musaf le-Shabat), 22.8.2019. Ολόκληρο το κείμενο της συνέντευξης του επικεφαλής του «Ενιαίου Αραβικού Συνδυασμού», Άιμαν Ούντε, στον δημοσιογράφο της ισραηλινής εφημερίδας ευρείας κυκλοφορίας *Yediot Aharonot*. Στο δημοσίευμα περιλαμβάνονται και οι σχετικές δηλώσεις των άλλων κομμάτων περί του ενδεχομένου συμμετοχής του «Ενιαίου Αραβικού Συνδυασμού» σε μία κεντροαριστερή κυβέρνηση συνασπισμού, που θα προκύψει μετά τις εκλογές της 17^{ης} Σεπτεμβρίου 2019. <https://bit.ly/320FLXx>

αραβικής προεκλογικής ατζέντας. Σύμφωνα με την ως άνω δήλωσή του, που δόθηκε στη δημοσιότητα στις 22.8.2019, ο «Ενιαίος Αραβικός Συνδυασμός» *΄θα ήταν έτοιμος να συμμετέχει σε μία κυβέρνηση συνασπισμού΄* μόνο εφόσον θα πληρούνταν οι εξής προϋποθέσεις:³⁷

- 1) *«Όταν θα έχει τερματισθεί η κατοχή και θα έχει συσταθεί ανεξάρτητο παλαιστινιακό κράτος με κοινώς αποδεκτά σύνορα με το Ισραήλ.*
- 2) *Όταν οι Άραβες πολίτες του Ισραήλ δεν θα λογίζονται ως πολίτες β΄ κατηγορίας – και για να συμβεί αυτό θα πρέπει προηγουμένως*
  - α. Να καταργηθεί ο λεγόμενος 'Νόμος του Έθνους',*
  - β. Να επεκταθούν τα όρια των αραβικών Δήμων και Κοινοτήτων και να αρθούν άμεσα τα μέτρα κατεδάφισης αυθαιρέτων κτισμάτων*
  - γ. Να εφαρμοσθεί αποτελεσματικό σχέδιο αντιμετώπισης και πρόληψης της βίας και της εγκληματικότητας στην αραβική κοινωνία,*
  - δ. Να συσταθεί αραβική πόλη, αραβικό νοσοκομείο και αραβικό πανεπιστήμιο με κρατική μέριμνα και χρηματοδότηση,*
  - ε. Να αυξηθούν οι πιστώσεις προς την αραβική τοπική αυτοδιοίκηση.*
- 3) *Να ληφθούν νομοθετικά μέτρα κοινωνικής δικαιοσύνης υπέρ όλων των ευπαθών κοινωνικών ομάδων του αραβικού και του εβραϊκού πληθυσμού».*

Κατόπιν των ανωτέρω, συμπεραίνεται ότι, και σε αυτήν την εκλογική αναμέτρηση, τα αραβικά μειονοτικά κόμματα θα ακολουθήσουν την ίδια μετεκλογική συμπεριφορά της *΄μη-συμμετοχής΄* στην διακυβέρνηση της χώρας, περιοριζόμενα αποκλειστικά στις δυνατότητες που τους παρέχει ο θεσμικός κοινοβουλευτικός έλεγχος. Καθίσταται επίσης σαφές, ότι στο Ισραήλ υπάρχει ένα αραβικό πολιτικό υποσύστημα, με αιτήματα παντελώς διαφορετικά από εκείνα που απασχολούν τον μέσο ισραηλινό ψηφοφόρο εβραϊκής καταγωγής, αναγόμενα κυρίως στο άλυτο Παλαιστινιακό πρόβλημα και σε ζητήματα καθαρά μειονοτικού χαρακτήρα που άπτονται κυρίως θεμάτων της τοπικής αυτοδιοίκησης.

---

³⁷ Yedioth Aharonoth, "Se'arat Ayman Udeh: Havhara u-mitkafot me-ha'Yamin" [μτφ. Σάλος για τις δηλώσεις Άιμαν Ούντε: Η διευκρίνηση και οι επιθέσεις της Δεξιάς], 22.8.2019 <https://bit.ly/2L0qyi3>

VI. Η ΙΣΡΑΗΛΙΝΗ ΚΑΛΠΗ ΤΗΣ 17^{ΗΣ} ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2019 ΚΑΙ Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ

Περί της πορείας της συνεργασίας του Ισραήλ με τον ελληνικό περιφερειακό παράγοντα, οι πιθανότητες, που διαφαίνονται μετά την διενέργεια των εκλογών της 17^{ης} Σεπτεμβρίου 2019, είναι οι εξής:

- Εάν ο Βενιαμίν Νετανιάχου καταφέρει να σχηματίσει κυβέρνηση με κύριο κορμό το Λικούντ, Ελλάδα και Κυπριακή Δημοκρατία θα συνεχίσουν να συνεργάζονται σε περιφερειακό επίπεδο στο γνώριμο πλέον πλαίσιο συνεργασίας, αξιοποιώντας κατάλληλα την πείρα των τελευταίων δέκα ετών.
- Εάν ο Αβινγκντόρ Λίμπερμαν συνυπάρξει σε κυβέρνηση συνασπισμού είτε υπό τον Βενιαμίν Νετανιάχου, είτε υπό τον Μπένι Γκαντς, Αθήνα και Λευκωσία θα βρεθούν να συνομιλούν ξανά με τον πάλαι ποτε Υπουργό Εξωτερικών, ο οποίος είχε αρχίσει να θέτει τις βάσεις του τριμερούς αυτού περιφερειακού άξονα, ήδη προτού ξεσπάσει το επεισόδιο του Μανί Μαρμαρα στα τέλη Μαΐου 2010 και επί σημαντικού χρονικού διαστήματος που επακολούθησε. Η παρουσία Λίμπερμαν σε μία κυβέρνηση συνασπισμού, ανεξαρτήτως των καθηκόντων που θα αναλάβει, εκτιμάται ως ένα δεδομένο θετικό για τις ελληνικές και ελληνοκυπριακές επιδιώξεις, ιδιαίτερα ως προς τη στάση που καλείται να συνεχίσει να επιδεικνύει το Ισραήλ έναντι της Τουρκίας.
- Τέλος, σε περίπτωση κατά την οποία ο Μπένι Γκαντς κληθεί να κυβερνήσει, αποκλείοντας τον Βενιαμίν Νετανιάχου ή ακόμα, για οποιονδήποτε λόγο τον – εν πολλοίς, απρόβλεπτο ως προς τις μετεκλογικές του διαπραγματεύσεις - Αβινγκντόρ Λίμπερμαν, τότε ο ελληνικός περιφερειακός παράγοντας θα κληθεί να επιβεβαιώσει τα έως τώρα συμφωνηθέντα σε τριμερές επίπεδο, ενεργοποιώντας τις ασφαλιστικές δικλείδες που θα παράσχουν οι ΗΠΑ, η Αίγυπτος, η ΕΕ και οι εμπλεκόμενοι επιχειρηματικοί κύκλοι, που αναμένουν πολλά από τον άξονα Ισραήλ-Ελλάδας-Κύπρου. Ο Γκαντς, πέραν της πρόσφατης πολιτικής του ιδιότητας, προέρχεται κατά βάσιν από το στρατιωτικό κατεστημένο της χώρας του, το οποίο υιοθετούσε - από την μακρινή δεκαετία του 1950 έως και το επεισόδιο του Μανί Μαρμαρα το 2010 – την πεποίθηση ότι ο άξονας Τουρκίας-Ισραήλ είναι αναντικατάστατος. Ο ελληνικός περιφερειακός παράγοντας καλείται να διατηρήσει το επίπεδο της στρατηγικής συνεργασίας με το Ισραήλ, λαμβάνοντας όμως σοβαρά υπόψιν παλαιότερες θεωρήσεις της ισραηλινής πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας, οι οποίες δεν έχουν λησμονηθεί απαραίτητως.

Πέραν των ανωτέρω, και ανεξάρτητα από τη σύνθεση της νέας κυβέρνησης συνασπισμού στο Ισραήλ, κάποια πρόσθετα δεδομένα καλό είναι να μην αγνοούνται. Συγκεκριμένα:

Τα τελευταία χρόνια, ο ελληνικός περιφερειακός παράγοντας δείχνει να επαφίεται στο γεγονός ότι αφ'ενός, την ισραηλινή εξωτερική πολιτική διαχειρίζεται προσωπικά ο Βενιαμίν Νετανιάχου, και αφ'ετέρου, ότι η διπλωματική κρίση μεταξύ Ισραήλ και Τουρκίας θα διαρκέσει για πολλά χρόνια ακόμα. Δεν έχει όμως καταστεί σαφές τι μέλλει γενέσθαι εάν, είτε ο Βενιαμίν Νετανιάχου πάψει να έχει σημαίνοντα ρόλο στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής της χώρας του, είτε οι ισορροπίες μεταξύ Άγκυρας και Ιερουσαλήμ μεταβληθούν δραστικά, σταδιακά ή μη. Σε περίπτωση κατά την οποία τουλάχιστον ένα από τα ως άνω ενδεχόμενα συμβεί, Αθήνα και Λευκωσία θα κληθούν να αναπληρώσουν τα κενά για να ανεύρουν τρόπους να ξεπεράσουν τυχόν κραδασμούς στον τριμερή άξονα που καλλιέργησαν με την ισραηλινή πολιτική ηγεσία. Προκειμένου να ανευρεθούν ευκολότερα οι αναγκαίες εναλλακτικές, ο ελληνικός περιφερειακός παράγοντας πρέπει το δυνατόν συντομότερο να αναπτύξει ποικίλους διαύλους επικοινωνίας με την ισραηλινή πολιτική πραγματικότητα και τον ιδιότυπο - *και εν πολλοίς, άγνωστο σε Ελλάδα και Κύπρο* - πολιτικό πολιτισμό που την διέπει.

Όπως αναλυτικά εξετάθη, το ισραηλινό πολιτικό σύστημα χαρακτηρίζεται από ιδεολογική πολυσυλλεκτικότητα, που εκδηλώνεται με την ύπαρξη πληθώρας κομματικών σχηματισμών, πολλοί από αυτούς κινούνται σε ένα πολιτισμικό περιβάλλον πολύ διαφορετικό από τις δυτικού τύπου κοινοβουλευτικές δημοκρατίες της Ελλάδας και της Κύπρου. Αθήνα και Λευκωσία καλούνται να κατανοήσουν την πρακτική επιρροή της ισραηλινής κομματικής πολυφωνίας στα κέντρα λήψεως αποφάσεων, συνειδητοποιώντας ότι ακόμα και ένα μικρό πολιτικό κόμμα, που συμβαίνει να καταλαμβάνει μόλις το 3,25% των έγκυρων ψηφοδελτίων και να καταλαμβάνει μόλις 4 έδρες στο 120μελές κοινοβούλιο, κάποια δεδομένη στιγμή είναι πιθανό να έχει την πολιτική δύναμη να καθορίσει δραστικά κάποια δεδομένη -σημαντική ίσως - απόφαση του Υπουργείου που θα ελέγχει ή ακόμα και ολόκληρης της κυβέρνησης. Ως εκ τούτου, είναι αναγκαίο ο ελληνικός περιφερειακός παράγοντας να είναι σε θέση να καλλιεργήσει πολλαπλούς διαύλους επικοινωνίας με τον ισραηλινό κομματικό χάρτη, ανεξαρτήτως ιδεολογικής τοποθέτησης ή θρησκευτικού, εθνοτικού ή εθνικού προσανατολισμού.

Για να αναπτυχθούν εναλλακτικοί δίαυλοι επικοινωνίας με τους πολλαπλούς κομματικούς εταίρους στην εκάστοτε ισραηλινή κυβέρνηση συνασπισμού, δεν αρκούν κινήσεις εκ μέρους των εκάστοτε ελληνικών ή κυπριακών κυβερνητικών φορέων. Θα πρέπει να αξιοποιηθούν κατάλληλα οι κομματικές δομές, που λειτουργούν στην Ελλάδα και στην Κυπριακή Δημοκρατία για τους εξής λόγους:

A) Τα ισραηλινά πολιτικά κόμματα, εξ αιτίας του ισχύοντος εκλογικού συστήματος, χαρακτηρίζονται από την εξαντλητική εξειδίκευση των πολιτικών τους επιδιώξεων (ιδεολογικών,

θρησκευτικών, πολιτισμικών κ.λ.π.) επειδή, ενόψει κάθε εκλογικής αναμέτρησης προσβλέπουν στον έλεγχο συγκεκριμένου Υπουργείου (π.χ. τα υπερορθόδοξα θρησκευτικά κόμματα επιδιώκουν να ελέγχουν το Υπουργείο Εσωτερικών ή το Υπουργείο Παιδείας).

Β) Κανένα ισραηλινό πολιτικό κόμμα δεν διαθέτει μία ιδιαίτερη και σαφώς καθορισμένη ατζέντα περί της διαχείρισης της εξωτερικής πολιτικής της χώρας -εκτός βέβαια από τα θέματα που σαφώς άπτονται της διαπραγμάτευσης με την παλαιστινιακή πλευρά-. Το φαινόμενο αυτό, ειδικά κατά την μακρά περίοδο της πρωθυπουργίας Νετανιάχου, εξηγείται. Είναι γνωστό ότι το Υπουργείο Εξωτερικών και ο σχεδιασμός των διεθνών σχέσεων της χώρας καθορίζεται προσωπικά από τον Βενιαμίν Νετανιάχου. Είναι γεγονός ότι καμία άλλη πολιτική προσωπικότητα στη χώρα τα τελευταία χρόνια δεν έχει το απαιτούμενο προφίλ διαχείρισης της πολυπλοκότητας των διμερών και πολυμερών σχέσεων του Ισραήλ με τις ξένες χώρες. Οποτεδήποτε, λοιπόν, τίθεται ζήτημα σχηματισμού νέας κυβέρνησης συνασπισμού, το Υπουργείο Εξωτερικών αναλαμβάνει είτε ο ίδιος ο Βενιαμίν Νετανιάχου είτε πρόσωπα που ελέγχονται απόλυτα από εκείνον. Άγνωστο όμως παραμένει ποια θα είναι η διάδοχη κατάσταση, σε περίπτωση που ο μακροβιότερος ισραηλινός Πρωθυπουργός πάψει να βρίσκεται στην εξουσία. Το ερώτημα παραμένει αναπάντητο, δεδομένου ότι κανένα πολιτικό κόμμα δεν περιλαμβάνει στην ατζέντα του το σημαντικό κεφάλαιο που λέγεται 'διεθνείς σχέσεις' - πέραν του κεντρικού ακανθώδους ζητήματος της διένεξης με τους Παλαιστινίους-. Την ύπαρξη ενός τέτοιου κενού και το ζήτημα με ποιον τρόπο θα πρέπει να καλυφθεί, αποτελούν δύο ζητήματα που οφείλουν να απασχολούν τον ελληνικό περιφερειακό παράγοντα.

Όσον αφορά τον ελληνικό περιφερειακό παράγοντα, επισημαίνονται τα εξής:

Α) Στην Ελλάδα, η παράδοση των μονοκομματικών κυβερνήσεων - απόρροια μίας σειράς εκλογικών συστημάτων που διέπονται από την αρχή της ενισχυμένης αναλογικής - δεν έχει εμποδωθεί όσο θα έπρεπε η ανάγκη πρακτικών διακομματικών συγκλήσεων σε ζητήματα διαχείρισης των διεθνών σχέσεων της χώρας.

Β) Στην Κυπριακή Δημοκρατία, μετά την τουρκική εισβολή και την λήξη της διακυβέρνησης του Προέδρου Μακαρίου, τα ελληνοκυπριακά πολιτικά κόμματα με την πάροδο των ετών έχουν θεσμοθετήσει διαδικασίες διακομματικής συναίνεσης, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που ενέχουν οι διεθνείς σχέσεις του κυπριακού κράτους, με κύρια αιτία τη συνεχιζόμενη τουρκική κατοχή. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 μέχρι σήμερα, σημαντικές αποφάσεις που αφορούν στις

διεθνείς σχέσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας, να αποτελούν αντικείμενο διακομματικής διαβούλευσης επί τω τέλει όσο το δυνατόν ευρύτερων ιδεολογικών συναινέσεων, με εν γένει ικανοποιητικά αποτελέσματα. Ειδικότερα, εντυπωσιακή υπήρξε η διακομματική συναίνεση που παρατηρήθηκε σχετικά με την αναγκαιότητα της προσέγγισης Κύπρου-Ισραήλ, αρχής γενομένης επί Προεδρίας Δημήτρη Χριστόφια και εντεύθεν.

Κατόπιν των ανωτέρω, με δεδομένη την πολυφωνία του ισραηλινού κομματικού περιβάλλοντος αφ'ενός και αφ'ετέρου της κυπριακής εμπειρίας στην διακομματική διαχείριση των διεθνών σχέσεων της χώρας, θα ήταν σκόπιμο και εφικτό να διευρυνθούν οι δίαυλοι επικοινωνίας μεταξύ του κομματικού περιβάλλοντος της Κύπρου και του Ισραήλ, προκειμένου να αναπτυχθούν χρήσιμες και πρακτικές δικλίδες ασφαλείας, που θα χρησιμεύσουν ως μηχανισμοί αποτροπής τυχόν μεταβολών των τωρινών ευνοϊκών συγκυριών διμερούς συνεργασίας. Για αυτόν το λόγο, είναι σκόπιμο να εντοπισθούν ποια θα είναι τα κατάλληλα κοινά σημεία αναφοράς μεταξύ των ισραηλινών και κυπριακών κομμάτων σε ιδεολογικό επίπεδο, ως επίσης και μεταξύ τοπικών φορέων δημοσίου λόγου που κινούνται στους τομείς της θρησκείας, της επιχειρηματικότητας και του συνδικαλισμού και δραστηριοποιούνται στις δύο αυτές χώρες.

Είναι σαφές ότι, εξ αιτίας του ιδιότυπου χαρακτήρα του πολιτικού συστήματος της Κύπρου και του Ισραήλ, απόλυτες ιδεολογικές ταυτίσεις σε επίπεδο κομμάτων ή φορέων δημοσίου λόγου δεν είναι δυνατόν να ανευρεθούν. Κύπρος και Ισραήλ κινούνται σε διαφορετικές πολιτισμικές τροχιές, και αυτό φαίνεται από το περιεχόμενο και την φυσιογνωμία της ατζέντας των πολιτικών τους κομμάτων. Κοινό σημείο αναφοράς όμως, είναι οι εμπεδωμένοι δημοκρατικοί θεσμοί, η πολυφωνία στον δημόσιο λόγο και η δοκιμασμένη πρακτική της διακομματικής διαβούλευσης – και ενίοτε, ευρείας συναίνεσης.

Παρά τις εγγενείς δυσκολίες ανεύρεσης κοινών σημείων μεταξύ των πολιτικών κομμάτων των δύο χωρών, το ιστορικό υπόβαθρο των σχέσεων Ισραήλ-Κύπρου, που ανάγεται χρονικά ήδη προ της ανακηρύξεως της ανεξαρτησίας της Κυπριακής Δημοκρατίας και που εκτείνεται χρονικά μέχρι τις μέρες μας, έχει να διδάξει πολλά και να κατευθύνει αποτελεσματικά τα κέντρα λήψεως αποφάσεων τόσο στην Κύπρο, όσο και στο Ισραήλ.

VII. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

Οι επερχόμενες κοινοβουλευτικές εκλογές της 17^{ης} Σεπτεμβρίου 2019 πρόκειται να ξεδιαλύνουν το θολό τοπίο του κομματικού χάρτη, ο οποίος από τα τέλη Δεκεμβρίου του 2018 έως τώρα έχει γνωρίσει σημαντικές ανακατατάξεις. Ύστερα από εννέα μήνες διακυβέρνησης της χώρας από δύο υπηρεσιακά υπουργικά συμβούλια, το ισραηλινό πολιτικό σύστημα δεν αντέχει περαιτέρω πολιτική αστάθεια. Ενόσω, μάλιστα, πλησιάζει το τέλος της θητείας του Προέδρου Ντόναλντ Τραμπ, ο οποίος ήδη από την ανάληψη των καθηκόντων του είχε δεσμευθεί επανειλημμένως, ότι θα ανακοινώσει το ειρηνευτικό του σχέδιο για την επίλυση της αραβοϊσραηλινής διένεξης, θεωρείται απαραίτητη η παρουσία μίας σταθερής ισραηλινής πολιτικής ηγεσίας, ικανής να ανταπεξέλθει στην λήψη σημαντικών αποφάσεων.

Ανεξάρτητα όμως, από την ανακοίνωση ή μη της αμερικανικής ειρηνευτικής πρωτοβουλίας, οι επερχόμενες εκλογές θα κρίνουν τα εξής σημαντικά ζητήματα, που έχουν την δυνατότητα να προκαλέσουν μακροπρόθεσμα δραστικές μεταβολές στο ισραηλινό πολιτικό σύστημα:

- 1) Την πορεία της πολιτικής καριέρας του Βενιαμίν Νετανιάχου και πιθανώς, την επίσπευση της διαδικασίας διαδοχής του, η οποία δεν αποκλείεται να απειλήσει ακόμα και την ενότητα του κεντροδεξιού Λικούντ.
- 2) Την εσωτερική συνοχή του πολιτικού σχηματισμού «Γαλανόλευκο», που ηγείται από τρεις πολιτικές προσωπικότητες, οι οποίες δεν φαίνεται να ξεχνούν τις διαφορετικές τους ιδεολογικές καταβολές και πολιτικές προτεραιότητες.
- 3) Τη συνέχιση ή μη της κρίσης στον χώρο της ιστορικής Κεντροαριστεράς και προς τα πού τελικά θα στραφεί η μεγάλη δεξαμενή ψηφοφόρων που προέρχεται από τον ευρύτερη σφαίρα επιρροής του άλλοτε κραταιού «Κόμματος των Εργατικών».
- 4) Τον καθορισμό της θέσης της εθνοθρησκευτικής Δεξιάς στο πολιτικό σύστημα, η οποία τείνει να επεκτείνει την επιρροή της στη λαϊκή βάση του κεντροδεξιού Λικούντ.

Δεδομένου ότι η παρούσα ανάλυση συντάσσεται ένα μήνα πριν από την πραγματοποίηση των εκλογών της 17.9.2019, όπως δεν είναι δυνατή καμία βέβαιη εκτίμηση για το ποια πολιτική δύναμη θα αποτελέσει τον κορμό της νέας κυβέρνησης συνασπισμού, μιας και ο αγώνας που θα καθορίσει την κοινοβουλευτική πλειοψηφία της Δεξιάς ή της Αριστεράς διαφαίνεται αμφίρροπος, κατά συνέπεια δεν είναι δυνατόν να εκφραστεί καμία βέβαιη εκτίμηση όσον αφορά την κυβερνητική μακροήμερευση. Ωστόσο, επισημαίνονται τρεις βασικοί αστάθμητοι παράγοντες, που είναι σε θέση να οδηγήσουν εκ νέου το Ισραήλ σε μία πρόωρη προσφυγή στις κάλπες:

- 9) Η έκβαση της δικαστικής διαδικασίας των υπό διερεύνηση υποθέσεων διαφθοράς με φερόμενο ως ύποπτο τον Βενιαμίν Νετανιάχου.
- 10) Η επιρροή που θα έχει στις ενδοϊσραηλινές πολιτικές ισορροπίες – συμπεριλαμβανομένης και την κομματικής σύνθεσης της νέας κυβέρνησης - το είδος, το περιεχόμενο και η έκταση των παραχωρήσεων, που θα προταθούν στο Ισραήλ από πλευράς ΗΠΑ, ενόψει της εφαρμογής του πολυαναμενόμενου ειρηνευτικού Σχεδίου Τραμπ για τη Μέση Ανατολή, όταν αυτό ανακοινωθεί.
- 11) Η μακροήμερευση του γηραιού και εξαιρετικά βεβαρημένου από πλευράς φυσικής κατάστασης, Προέδρου της Παλαιστινιακής Αρχής, Μαχμούντ Αμπάς. Εφόσον αναγκαστεί να αποχωρήσει από την ενεργό πολιτική ζωή, άγνωστο παραμένει ποιο θα είναι το πρόσωπο που θα τον διαδεχθεί, ποια στάση θα κρατήσει έναντι του ειρηνευτικού Σχεδίου Τραμπ και ποια θα είναι τα νέα δεδομένα που πιθανόν θα πρέπει να αντιμετωπίσει η ισραηλινή πλευρά.

**ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ
ΔΙΕΘΝΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ**

UNIVERSITY *of* NICOSIA

1993-2019 ΕΙΚΟΣΙΕΞΙ ΧΡΟΝΙΑ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗΣ